

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מדה אמתית היא דווקא מדה הנמשכת מעצמה, בדרך ממילא,
לא לפי הרצון ההסכמה של האדם.
אם האדם מכוון למדה מסוימת, באופן מאולץ,
המדה היא רק כח המדמה, דמיון שוא.
[מתוך השיעור 'איך מקיימים מצוות?']

אמר תשפ"ג

26 **הסיפור החסידי**
לכבוד מי זה?
בעל 'דגל מחנה אפרים'

27 **הניגון החסידי**
ניגון יפו - מספר 534
מכ"ג אדר א' תשפ"ב

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
השליחות במגורים ביו"ש
ויתרונו של דוד המלך

29 פִּאָדוֹר דֵּלֶקְיִים
הוֹלֵךְ בְּתוֹם יִלְךְ בְּטַח
רְזִי יִלְמֵד אוֹתֵנִי מֵהֵן מִדּוֹת הַבְּטָחוֹן
וְהַתְּמַיְחוֹת אוֹתָן אֶנּוּ חֲתֻקִּים
בְּסִפְרֵי הַעֵמֶק

04 **מצוה מלמטה**
נקודה מעובדת
קיום מצוות מרוחם מתוך שפלות

05 **העליה הראשונה לארץ ישראל**
הילולת בעל פרי הארץ זיע"א (ח"א)
על דמותו של רבי מנחם מענדל מויטבסק,
נשמתו, עליתו לארץ ומדת שפלותו

09 **איך מקיימים מצוות?**
הילולת בעל פרי הארץ זיע"א (ח"ב)
עבודת המוח והלב בקיום מצוות

21 **שפל רוח**
פרקי אבות - פרק ד משנה ד
בין שפלות לענוה

23 **שבת ומועד**
קול שמחה
סוד גלות וחצי גאולה

25 **מכתב הרב למשתתפי ההפגנה**
מלכות ישראל - תיקון המדינה
מ"סור מרע" ל"עשה טוב"

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו בתוך כל בית ישראל. לפניכם גליון **נפלאות** טרי ומלא בכל טוב לכל המשפחה **לפרשת אמר**.

מה בגליון?

כפי שהבטחנו בשבוע שעבר, אתנו השבוע בגליון **שני חלקים מהתוועדות ההילולא לבעל 'פרי הארץ'** – רבי מנחם מענדל מויטבסק.

בחלקה הראשון של התוועדות הפותח את הגליון – **העליה הראשונה לארץ ישראל** – עסק הרב בדמותו של **בעל ההילולא**, שרשי נשמתו וסוד עליתו לארץ הקדש יחד עם חסידיו – **גילוי ה' בארץ מתוך שפלות**.

חלקה השני של התוועדות – **איך מקיימים מצוות?** – מבאר את התורה הראשונה **בספרו של בעל ההילולא, 'פרי הארץ'**, העוסקת בתהליך קיום המצוות בעבודת המוחין והמידות במצות פרו ורבו וממנה לשאר המצוות. בשיעור מתבארים **יסודות חסידיים** חשובים ובפרט **שרשיה של ההתבוננות החב"דית אצל בעל ההילולא**. שיעור עמוק ונפלא, אל תפספסו.

הודעה משמחת:

לרגל התחלת סדר נשים בלימוד המשניות היומי, **ימסור הרב שיעורי משנה בימים שני וחמישי**. פרטים נוספים **ברשימת התפוצה**.

סדר הלימוד היומי לפרשת בהריבחקתי הבעל"ט: משנה **יבמות** פרק א'; נ"ך יומי – **ספר איוב** פרקים כביח.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

מצוה מלמטה

בעולם גילוי אלקי חדש.

תכלית התהליך המורכב הזה, לו שותפים כל כוחות-הרגש המגוונים של האדם, היא שהאדם יקיים את המצוה בפועל, ואף יעשה זאת מתוך אהבה, שמחה ודבקות. מדוע, אם כן, צריך 'להכביד' על תחלת התהליך עם חווית השפלות ועם היראה המשתקת?

להקדמת תחושת "שמאל דוחה" לפני שמגיעים ל"ימין מקרבת" יש השפעה כפולה, על נפש מקיים המצוה ("גברא") ועל השפעת המצוה בעולם ("חפצא"):

מצד האדם: כשאדם ניגש לקיים מצוה, ומנסה לעורר בלבו את האהבה והשמחה, הוא בעצם מחפש 'השגות' ו'חוויות' שמגדילות את אישיותו. החוויות הללו אינן אמתיות, אלא מעושות ומדומיינות, ופעולתן העיקרית היא ניפוח גאוותו של האדם – 'אני קיימתי מצוה, באהבה ובשמחה, וזכיתי בעבודתי לדבקות אלקית!'. הכרת השפלות האישית, עד כדי זעזוע מבוהל מהיומרה המגושמת שלי לקיום המצוה, מפילה את גאוותו של האדם ומשחררת את המצוה מלהיות כלי-שרת להעצמת אישיותו. רק אז האהבה, השמחה והדבקות נובעות מתוך המצוה לכשעצמה, כאשר מתבוננים בה באמת, ולא מחיפוש החוויות האישיות.

ומצד פעולת המצוה בעולם: תכלית המצוה היא לעשות לה' דירה בתחתונים – לרומם ולזכך את המציאות כך שהרצון האלקי הנעלם יתגלה בתוכה. כאשר רוצים להרים משהו בשלמות, בלי שיתפרק, צריכים לתפוס אותו מלמטה, מהנקודה הנמוכה ביותר. חווית השפלות ממקמת את האדם במקום הנמוך והרחוק ביותר מאור ה', וכאשר הוא מצליח להתחזק משם ולקיים את המצוה הוא מרומם איתו את המציאות כולה.

בקיום המצוות עלינו להזהר ממצב של "מצות אנשים מלמדה". רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל "פרי הארץ", מתאר תהליך נפשי שלם שיש לעבור כשבאים לקיים מצוה:

הכל מתחיל מהכרה בסיסית במהות המצוה ובמצבו של האדם המקיים אותה. המצוה, לשון צוותא וחיבור, מחברת את האדם לה' יתברך. אך האדם הזה, אם אינו עושה שקר בנפשו, מודע לשפלותו ולריחוקו מה'. המודעות לפער הזה מעוררת בתוכו יראה משתקת – כיצד יהין אדם מגושם כמותו לקיים את המצוה?! כיצד ישפיל ויגשם את המהות האלקית של המצוה אל מקומו הפגום ואל "תשמישי המצוה" המגושמים של העולם הזה?! התגובה ליראת-מצוה זו צריכה להיות התחזקות באמונה – 'נכון שאני רחוק ומגושם, אך ה' רוצה שאקיים את המצוה!'. כשאדם מתחזק וגומר אומר בנפשו לקיים את המצוה יש מקום להתבוננות מעמיקה כיצד רצון ה', משרשו הנעלה והנעלם ביותר, משתלשל מטה-מטה והשכינה מופיעה דווקא בקיום המצוות למטה – מקיים המצוה לא מגשם את האלקות באופן שלילי אלא מגשים בעולם את רצון ה' "להיות לו יתברך דירה בתחתונים". תכלית ההתבוננות היא להוליד מדות אמתיות בלב – אהבת ה' ושמחה של מצוה. באופן הזה זוכה האדם לדבקות אמתית בה' בקיום המצוות – המצוות שלו הן חיות והן מגלות-מולידות

שיעור

הילולת בעל "פרי הארץ" זיע"א (ח"א)

העליה הראשונה לארץ ישראל

קיצור מהלך השיעור

כמדי שנה זכינו להתוועדות רבתי לכבוד הילולת מרא דארעא ישראל, **רבי מנחם מענדל מויטבסק**, שעמד בראש **העליה** הגדולה הראשונה לארץ בעת החדשה. חלקה הראשון של ההתוועדות עוסק בדמותו של הרמ"מ, עם זיהוי **שרשינשמתו** השונים, וב**סוד העליה** שלו לארץ. ממחרת¹ יכול ללמוד כל יהודי על **מטרת העליה**, לגלות את ה' גם בארץ, ועל אופנה, מתוך **שפלות** המגיעה עד ל**נקודה הנמוכה** ביותר בארץ.

הפרטית של אברהם אבינו היתה שה' יתברך כבר יהיה "אלהי הארץ", ולא רק "אלהי השמים"^ה. עד אברהם אבינו ה' היה רק "אלהי השמים" ובזכות אברהם אבינו הוא נעשה – כאן בארץ, כאשר הוא בא "אל הארץ אשר אראך", ארץ ישראל – "אלהי הארץ".^ה

מהו "אלהי הארץ"? שבתוך הארציות, החומריות והגשמיות, יש גילוי של אלקות ממש. עד אברהם אבינו האלקות היתה שייכת רק לעניינים רוחניים, לשמים, ואברהם אבינו בא, עם הנחישות של יהודי – היהודי הראשון, המאמין הראשון – שהאלקות היא הכל. גם בגשמיות שבגשמיות, גם בארציות שבארציות,

"אלהי השמים" ל"אלהי הארץ"

צדיקים אמרו^א שכאשר רבי מענדל ויטבסקער עלה לארץ ישראל הוא כיוון את אותן כוונות של אברהם אבינו. כשה' אמר לאברהם "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"^ב אברהם בא לארץ. היו לו – כמו כל צדיק – כוונות פנימיות חשובות ביותר. חוץ מהכלל אצלו, שהוא "לפרסם אלקות בעולם"^ג, ענין שעליו יש לו מסירות נפש בטבע^ד, הכוונה

נרשם ע"י איתאיל גלעדי. לא מוגה. מוצאי ב' אייר תשפ"ג - בית הכנסת העתיק, טבריה.

א לאמרות והמעשיות שבשיעור ראה "זכרונו לברכה" א' אייר וש"נ.

ב בראשית יב, א.

ג ראה גם סוטה י, כ; בראשית רבה מט, ד.

ד וראה לוח "היום יום" ג' חשון ובכ"מ.

ה ראה רש"י על בראשית כד, ז.

ו בראשית כד, ג.

הסביר שהיות שהוא הכי נמוך מכולם – כשהוא מתעלה הוא מעלה את הכל. יתכן שמכאן המשל המפורסם של אדמו"ר הזקן², התלמיד-חבר שלו (ורמז: **תלמיד-חבר** בגימטריא **שניאור-זלמן!**), שבשביל להרים את המציאות צריך מנוף שתופס למטה-מטה, בתחתית הבנין, ואם הוא יתפוס באמצע כאשר יתרומם הוא ישבור את הבנין. ככה הוא אמר על עצמו כאשר הגיע לארץ, שהוא "השפל באמת", הכי נמוך מכולם, וממילא אם הוא מתעלה – הוא מעלה את הכל.

ההזדהות שלו בעצמו כ"השפל באמת" היא יסוד הגילוי של "אלהי הארץ", שה' הוא האלקים גם למטה. בלשונו הוא³, שהרצון העליון של אור אין סוף שלפני הצמצום הראשון משתלשל ויורד מטה-מטה עד שהוא מגיע למקום הכי נמוך. בלשון חסידות חב"ד זה נקרא ה"תחתון שאין תחתון למטה הימנו"⁴. אלה הם הרצון והתאוה של הקב"ה, ש"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"⁵. גם בחו"ל הוא הצטיין במדת הענוה והשפלות, אבל יש הבדל שבאיר-ערוך בין השפלות שלו בחו"ל לשפלות שלו בארץ – כשהוא הגיע לארץ הוא היה צריך עוד יותר, עד שהוא יכול לחתום בטבעיות, במודעות הטבעית שיש כאן, כידוע⁶, "השפל באמת".

שאלו את הרבי מרוז'ין, שהספר "פרי הארץ" לא מש משולחנו, איך מישוהו כזה ענו יכול לחתום "השפל באמת"? הוא אמר שהשפלות כל כך חדרה לעצם מציאותו, דווקא בארץ, שבשבילו זהו לא שבח בכלל "השפל באמת". זהו ההסבר שלו איך הרמ"מ מויטבסק יכול לחתום ככה.

נקודה תחת היסוד

לרבי הקודם, הרבי הריי"צ, היה מכתב מקורי של רבי מענדלה שהוא שלח מארץ ישראל

יש אלקות. ממילא, גם באדם הכי שפל, הכי נמוך, הכי בפחיתות מבחינת רוחניות, שאין לו בכלל רוחניות – מה שקוראים היום חילוני לחלוטין, בלי שום קדש גלוי – מתגלה ש"הוי' הוא האלהים"⁷. זהו החידוש. לא חידוש שה' הוא "אלהי השמים", החידוש הוא שה' הוא "אלהי הארץ", שהאלקות מתייחדת גם עם הארציות שבארציות.

שוב, זו היתה כוונת אברהם אבינו כאשר הגיע לארץ. בחוץ לארץ אי אפשר לגלות שה' הוא "אלהי הארץ", בחו"ל ה' הוא רק "אלהי השמים", אבל סגולת ארץ ישראל, "שרצתה לעשות רצון קונה"⁸ – זו סגולת הארץ, שיש בתוכה רצון העליון, רצון לעשות את רצון ה' – אפשר לגלות שה' הוא "אלהי הארץ"⁹. היות ש"עתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות"¹⁰ מכאן תבוא הברכה שבכל העולם כולו יתגלה שה' הוא "אלהי הארץ" – הגילוי הזה צריך לבוא מכאן, התפקיד שלנו. כך, כאשר רבי מענדלי מויטבסק בא לארץ ישראל – הוא בא עם הכוונה הזו, לגלות שה' הוא "אלהי הארץ".

"השפל באמת" – להרים הכל למטה

דווקא כשהוא הגיע לארץ ישראל הוא חתם את עצמו "השפל באמת"¹¹. הוא בעצמו

גם באדם הכי שפל, הכי נמוך, הכי בפחיתות מבחינת רוחניות, שאין לו בכלל רוחניות – מה שקוראים היום חילוני לחלוטין, בלי שום קדש גלוי – מתגלה ש"הוי' הוא האלהים"

ז דברים ד, לה (ועוד).

ח בראשית רבה ה, ז.

ט ראה רמב"ן בראשית כד, ג וכלי יקר שם פסוק ב.

י ראה ספרי דברים פ"א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב; ילקו"ש ישעיהו תקג.

יא פרי הארץ, מכתבים.

יב תו"א ד, א.

יג ראה ח"ב של ההתוועדות הנדפס לקמן.

יד תניא פל"ו.

טו תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

טז חנה אריאל יתרו ל, א; שלח טז, א ובכ"ד.

שרשי נשמת הרמ"ה – אברהם, יעקב, חשה וחזקיהו

בכלל, הצדיקים אמרו שני דברים על רבי מענדלי ויטבסקעה, מיהו במקור. הרי אנחנו כולנו שייכים לשרשים קדומים, כולנו גלגולים וכו'. בהקשר הזה יש שתי

מסורות לגבי רבי מענדלי ויטבסקער:

מסורת אחת שהוא ניצוץ משה רבינו. זהו הדבר הכי פשוט, כל מנהיג הוא ניצוץ של משה^{כא}. בכולנו יש ניצוץ של משה רבינו^{כב}, אבל במנהיגים, "עיני העדה"^{כג}, יש ניצוץ מיוחד של משה רבינו. כל שכן שמנהיג הדור – הרעיא מהימנא, "ורעה אמונה"^{כד}, מי שרועה את האמונה של הדור – הוא ניצוץ גדול של משה רבינו. בכל אופן, ציינו במיוחד שהוא ניצוץ גדול של משה רבינו. זהו גם שם בנו, שנקרא על שם אביו – הוא מנחם מענדל ב"ד משה.

אבל יש מסורת יותר מפורטת: הרי כל הצדיקים הגדולים, שהוא הלך במיוחד להפרד מהם לפני שעלה לארץ – רבי פינחס מקוריץ, רבי מנחם נחום משרנוביל והתולדות יעקב יוסף – כינו אותו, כולם כאחד, בשם "מלך ישראל". מתאים שיכנו אותו "מלך ישראל", שהרי המדה הפנימית של המלכות היא שפלות. אבל מלך ישראל יכול להיות דוד המלך, "דוד מלך ישראל חי וקים"^{כה}, או מלך אחר. הצדיקים אמרו שהוא חזקיהו המלך, גלגול של חזקיהו המלך. על חזקיהו המלך חז"ל אומרים^{כו} שהוא היה ראוי להיות משיח אם היה אומר שירה אחרי הנס של מפלת סנחריב והמחנה שלו. חזקיהו המלך הוא בחינת משיח ורבי מענדלי

כל יהודי מייצג את
השכינה, כנסת
ישראל, וכאן,
בארץ, הוא צריך
להרגיש את עצמו
קודם כל "נקודה
תחת היסוד"

לחו"ל, לחסידים ברייסיק, ושם הוא חותם את עצמו "השפל באמת". הוא הראה את המכתב לחסידים, וביניהם היה גם גדול החסידים – ר' שמואל גרונם (הרש"ג), המשפיע הראשון, הגדול, בתומכי תמימים שייסד הרבי הרש"ב, שהיה מושפע על

רבי הלל מפאריטש, וכל תומכי תמימים במקור קבלו ממנו. הרש"ג הסביר על דרך הפנימיות, על דרך הקבלה, מה קרה כשרבי מענדלה עלה לארץ ישראל:

הוא אמר שכאשר רבי מענדלי עולה לארץ אזי המלכות, שהיתה בגלות, עולה מהעולמות התחתונים בי"ע למקומה האמתי בעולם האצילות, כמלכות דאצילות. כתוב בכתבי האריז"ל^{כז} שכאשר המלכות עולה לעולם האצילות כל הפרצוף שהיה לה למטה, בעולמות התחתונים, נסתה, כלומר, מתבטל, והיא נעשית "נקודה תחת היסוד". זהו הביטוי: פרצוף המלכות חוזר להיות נקודה קטנה, אפס ממדים^{כח}, ממש אפס – נקודה תחת היסוד. מהו היסוד? ה"צדיק יסוד עולם"^{כט} של האצילות.

שוב, עד שהמלכות לא נבנית מחדש היא נעשית "נקודה תחת היסוד" וזהו הסוד של "השפל באמת". השפלות-ההתאינות של המלכות מתבטאת במלה "השפל" והעמידה שלה "תחת היסוד" רמוזה במלה "באמת" (שפלות היא פנימיות המלכות ואמת היא פנימיות היסוד, כנודע אצלנו^ל). "השפל באמת" היינו "נקודה תחת היסוד". זו דרגה עילאית של שפלות, באיך-ערוך לענוה ושפלות שהיו לו כמלכות למטה, בעולמות התחתונים, בחו"ל, לפני שהוא עלה לארץ.

כא עמק המלך ש"א פכ"ב; תניא פמ"ב. ובכ"מ.

כב תניא פמ"ב.

כג במדבר טו, כד.

כד תהלים לז, ג.

כה ר"ה כה, א.

כו סנהדרין צד, א.

לז ראה לקוטי הש"ס מסכת ברכות; ע"ח שלו פ"ג (מ"ק).

יח ראה גם שיעור כ"ב אלול תשע"ח.

יט משלי י, כה.

כ ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ב ופס"ז (ובשיעורים בסוד

ה' ח"ג נח"ד).

ישראל" שייכת גם היא לאברהם אבינו, המלך הראשון, "עמק המלך"^{כב}, העמקות-העומק של המלך – אבל בפרט הוא חזקיהו המלך, כנ"ל.

העליה לארץ של כל יהודי

בכל אופן, כל יהודי כשהוא עולה לארץ ישראל, וכל יהודי שבא במיוחד לקדש שם שמים כאן בארץ, הוא גם בבחינה כזו שאמרנו קודם: הפרצוף שהיה לו בחו"ל נסתר – השלמות שהיתה לו קודם, בחו"ל, מתבטלת – והסתירה היא על מנת לבנות מחדש. אם זו חוויה אמתית, שהוא באמת עולה לארץ ישראל, הוא צריך להרגיש את עצמו "נקודה תחת היסוד" – שהוא עלה מבי"ע לאצילות, הוא עלה יחד עם השכינה שהיתה בגלות.

כל יהודי מייצג את השכינה, כנסת ישראל, וכאן, בארץ, הוא צריך להרגיש את עצמו קודם כל "נקודה תחת היסוד". כולנו יכולים להרגיש את עצמנו "נקודה תחת היסוד". שוב, היסוד הוא "צדיק יסוד עולם", לכל אחד יש את הרבי שלו – הרבי הוא הצדיק. אנחנו, שרוצים להיות שליחים שלו, להגשים את הרצון שלו, בבחינת "נקודה" – אנחנו בטול גמור ובשפלות באמת – "תחת היסוד".

כח שם יד, יז, וברש"י שם.

ויטבסקער הוא גלגול שלו. חזקיהו הוא לשון להתחזק. תיכף אנחנו נלמד, נתבונן, בתורה אחת שלו מפרי הארץ, שם הוא אומר שהיהודי צריך להתחזק באמונה כל הזמן. מתוך יראה ופחד הוא בא להתחזקות באמונה. זהו הווארט שלו, שבע"ה נסביר יותר בהמשך.

אם כן, לפי שתי המסורות האלה, יש לו גם את הניצוץ הגדול של משה רבינו, ובפרט הוא מלך, חזקיהו המלך. אבל אפשר לזהות שרשים עיקריים נוספים שלו:

לפני שהוא הסתלק כל התלמידים הגדולים היו סביב המטה שלו והוא אמר להם "ארויס", שכולם יצאו מכאן, "כי ה' נצב עלי". אלו המלים האחרונות ששמענו ממנו – "ה' נצב עלי", לכן שכולם יצאו מכאן, לא ראוים להיות נוכח הגילוי של עצמותו יתברך שנצב עלי. הסיפור הזה משייך אותו לעוד נשמה גדולה מאד בעם ישראל, ליעקב אבינו, שעליו נאמר "והנה הוי' נצב עליו"^{כג}. השייכות שלו ליעקב אבינו מתגלה דווקא בסוף, בשער הנון שלו, ברגע ההסתלקות. וכמו שפתחנו, יש לו קשר גם לאברהם אבינו. מה הקשר לאברהם אבינו? שהוא כוון אותה כוונה בעליה לארץ כמו אברהם אבינו, היהודי הראשון שעלה לארץ. המדרגה שלו כ"מלך

כז בראשית כח, יג.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ תכלית העליה לארץ היא להפוך את ה' מ"אלהי השמים" ל"אלהי הארץ".
- ◆ כדי לדומם את הארץ כולה צריך לאחוז במקום הנמוך ביותר – אלו מגיע "השפל באמת".
- ◆ דווקא בעליה לארץ הפך רמ"מ מויטבסק ל"השפל באמת".
- ◆ העליה לארץ היא כעלית המלכות מעולמות בי"ע לעולם האצילות – פרצוף המלכות נסתר והיא נעשית "נקודה תחת היסוד", סוד "השפל [פנימיות המלכות] באמת [פנימית היסוד]".
- ◆ רמ"מ מויטבסק עלה לארץ בכוונות אברהם אבינו, הסתלק כיעקב אבינו, וצדיקים אמרו שהוא ניצוץ משה רבינו וניצוץ חזקיהו מלך ישראל.

שיעור

הילולת בעל "פרי הארץ" זיע"א (ח"ב)

איך מקיימים מצוות?

קיצור מהלך השיעור

חלקה העיקרי של התוועדות הילולת **רמ"מ מויטבסק** השנה עסק בתורה הראשונה בספרו – תורה יסודית המתארת תהליך שלם ומורכב של **עבודה פנימית**, שכלית ורגשית, שצריכה להיות **בקיום כל מצוה**. **פרק א** הוא הקדמה העוסקת במצוה הראשונה והכללית, "**פרו ורבו**", שביחס אליה מובן באופן הטוב ביותר **התהליך המדובר** וממנה הוא נלמד לכל המצוות. **פרק ב** מפרט ומסביר את התהליך שמתואר בתורה הזו. **פרק ג** מפענח את **המבנה הפנימי** של התהליך, לפי סדר **מדות הלב**. הלימוד כולו רצוף **יסודות חסידות** ראשוניים ועיקריים והערות חשובות על מקומו המיוחד של רבי מענדלע מויטבסק **כיסוד הדרך החב"דית**. זהו שיעור עמוק, הדורש לימוד והתבוננות, ששכרו בצדו. לקוצר היריעה לא הכל נכנס כאן – השיעור עם השלמות רבות וחשובות נשלח ברשימת התפוצה אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il

היה בד"תנו את האלהים התהלך נח" דורשים חז"ל ש"עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"², התולדות שלו הן מה שהוא צדיק ותמים והולך עם ה'. אחר כך הענין נמשך הלאה, מתגלה ומתגשם בתוך התולדות בשר ודם שלו, שגם מהם לומדים דברים נעלים ביותר בעבודת ה'. הרבי אומר³ ששתי הפרשות הראשונות בתורה, בראשית ונח, הן פרשיות כלליות,

א. מצות "פרו ורבו"

בראשית נח – הפרשות הכלליות

התורה הראשונה בספר פרי הארץ היא על פרשת נח – "אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה בד"תנו את האלהים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת"⁴. שם, חם ויפת הם הילדים הגשמיים של נח, אבל ממה שכתוב "אלה תולדות נח איש צדיק תמים

ב רש"י שם ע"פ בראשית רבה ל, ו.
ג ראה דבר מלכות נח וש"נ, ובכ"מ.

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. מוצאי ב' אייר תשפ"ג – בית כנסת העתיק, טבריה.
א בראשית ו, ט"ז.

על פי פשט. במתן תורה המצוה הזו התייחדה לעם ישראל^ט, אבל עדיין יש קשר וזיקה עצמית בין המצוה הזו לכל האנושות. המצוה היא "פרו ורבו", פריה ורביה.

כשה' ברא את האדם, ביום הששי של מעשה בראשית, הוא אמר לו "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל החיה הרמשת על הארץ"^ט. אדם הראשון קיים את המצוה בפעם הראשונה, ממנה נולדו קין והבל, ואחרי החטא פרש מאשתו למאה ושלושים שנה מתוך תשובה – פרישות שהיתה חטא^כ – ובסוף 'תפס את עצמו' בזכות נשות למך וחזר לקיים את המצוה. הוא הוליד את שת, שממנו הושתת העולם^כ – אנחנו כולנו בני שת – ועוד בנים ובנות, אך בסופו של דבר כל הבנים שהוא הוליד וכל הבנים שהולידו הבנים שלו והלאה, עד המבול, עד נח – הוכחדו מן המציאות, הכל טבע וחזר לאין ואפס בשעת המבול. לכן, אחרי שנח יצא מהתבה, בסוף השנה של המבול, ה' צוה עוד פעם "פרו ורבו"^כ (פעמיים, באופן של "כפלים לתושיה"^{טז}, לאחר החטא ועונש המבול). יש מחלוקת בין הפוסקים^{טז} מאיפה לומדים את המצוה – האם לומדים את המצוה מפרשת בראשית או שלומדים את המצוה מפרשת נח. ספר החינוך^י סובר שהמצווה היא בפרשת בראשית, אבל הכרעת הרמב"ם^י ועוד ראשונים^י שהמצוה היא בפרשת נח, ואמירת ה' "פרו ורבו" – בפרשת בראשית היא בעיקר ברכה שה' מברך –

שכוללות את כל התורה כולה. לכן הן שייכות לכל השנה כולה. ברור שכל השנה אנחנו קשורים לפרשת בראשית, אנשי מעמד בבית המקדש היו אומרים כל יום את אותו היום של מעשה בראשית, זהו עיקר ה"מעמד"^י. אבל גם פרשת נח היא פרשה כללית שכוללת את כל התורה כולה – בכל שבת בשנה מתאים ללמוד את פרשת נח (והרי "נח נח" היינו "נייחא לעליונים נייחא לתחתונים"^י, "שבת תתאה ושבת עילאה").

על פי פשט שתי הפרשיות הללו כלליות ביותר כי הן שייכות לכל האנושות, לכל תולדות עולם, וממילא לכל העולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו שה' התאוה להיות לו בו – בעולם שלנו התחתון – דירה בתחתונים^י, דירה לעצמותו יתברך. אלה שתי פרשות אוניברסליות, פרשות ששייכות למה שאנחנו קוראים המהפכה הרביעית^י. יחסית,

האנושות של פרשת בראשית לא התקיימה, בני אדם הראשון נמחו במבול, והאנושות של פרשת נח התקיימה, היום כל העולם הוא בני-נח.

פרשיות "פרו ורבו"

אבל בפרט, הסיבה שפרשות בראשית ונח הן פרשות כלליות היא שהמצוה הראשונה מופיעה בהן. הרי כל התורה כולה היא לשם גילוי רצון ה'. רצון ה' מתבטא במצוות ה' והמצוה הראשונה בתורה כתובה ושנויה בפרשת בראשית ובפרשת נח והיא באמת המצוה ששייכת לכל האנושות,

ד תענית פ"ד מ"ב.

ה בראשית רבה ל, ה. ועד"ז בזהר ח"א נח, ב.

ו תו"א ח, ג.

ז תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

ח החל מהתועודות כ"ד טבת תשע"ה.

ט סנהדרין נט, א"ב.

י ראה יבמות סב, ב (וברש"י ד"ה "בני נח"); שאלות דרב אחאי ברכה קסה (הובא ונתבאר בערוך השולחן אהע"ז א, ה).

יא בראשית א, כח.

יב בראשית רבה כד, ו.

יג במדבר רבה יד, יא.

יד בראשית ט, א וז.

טו איוב יא, ו (וראה שמות רבה מו, א).

טז ראה של"ה פרשת נח נר מצוה ובכ"ד.

יז בתחילתו, מצות פריה ורביה.

יח ספר המצות עשה ריב.

יט ראה רש"י לבראשית ט, ז.

פרשת נח היא
פרשה כללית
שכוללת את כל
התורה כולה –
בכל שבת בשנה
מתאים ללמוד
את פרשת נח

בריתי אתכם ולא יכרת כל בשד
עוד ממי המבול ולא יהיה עוד
מבול לשחת הארץ^ה.

“פרו ורבו” – כלל מצוות התורה

המצוה הזו, המיוחדת, “פרו ורבו”, היא “מצוה רבה”^ד, היא

כוללת את כל מצוות התורה, כפי שרבי מענדלע מסביר במה שנלמד כאן מ”פרי הארץ”. כל מצוה, כשאני קם בבקר ומניח תפילין, היא “פרו ורבו” – הכל לשם הולדה. כל מצוה בתורה היא בשביל להוליד משהו חדש, להמשיך נשמה בתוך גוף – ניצוץ קדוש בתוך הגשם (כדלקמן), בתוך הארציות, לשם דירה בתחתונים.

בכל מצוה אני מוליד שלשה דברים שונים – חם, שם ויפת שלה. לכן המצוה הזו, בפרשת נח, היא עיקר ה”מעשים טובים”. ממילא הדרש של “עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים” לא סותר את הפשט של “ויולד נח שלשה בנים וגו’”. הוא מסביר ש”נח איש צדיק תמים היה בד’תו” רומז שה”מעשים טובים” גופא הם העמדת הדורות, פריה ורביה. עיקר המעשה הטוב שאדם עושה בעולם הזה הוא קיום מצוות “פרו ורבו”, וכל מצוה היא “פרו ורבו”.

בכל אופן, כל ההקדמה הזו היתה כדי שנסביר ונבין מה רבי מענדלע רוצה מאתנו בפירוש שלו ב”פרי הארץ” בפרשת נח, שהוא בעצם התורה הראשונה שלו בספר (אחרי תורות של רבי אברהם המלאך לבראשית-נח-לך לך שנדפסו בו):

ב. “פרי הארץ” נח “יראת מצוה”

הוא כותב בתורה הזו שכאשר אדם בא לקיים

כה בראשית ט, יב (וראה שם חיזוק).

כו תוספות פסחים פה, ב ד”ה “כופין לשבת”; גיטין לח, א ד”ה “כל המשחרר”.

ברכת “פרו ורבו” בראשית היא הטבעת הדחף הטבעי להזדקק לבת-זוג על מנת לפרות ולרבות בטבע האדם

“ויברך אלהים... ויאמר אלהים”, הוא ברך ואמר להם “פרו ורבו ומלאו את הארץ”^ב. ודאי שיש בכך הבעת רצון, אפשר להבין מהברכה-האמירה מה רצונו של ה’ – שיהיה “פרו ורבו”, שיהיו הרבה ילדים ושיתקיים ההמשך “ומלאו את הארץ וכבשה ורדו

וגו’”. בעומק, ברכת “פרו ורבו” בבראשית היא הטבעת הדחף הטבעי להזדקק לבת-זוג על מנת לפרות ולרבות בטבע האדם (כפי שהוטבע עוד קודם בטבע הדגים). בכל אופן, יחסית ל”פרו ורבו” של נח האמירה הזו היא בגדר ברכה, ואילו עיקר המצוה של “פרו ורבו” הוא במה שנאמר לנח (כאשר המצוה הזו, באופן של “כפלים לתושיה” כנ”ל, גם משקמת ומחזקת את הדחף הטבעי להוליד, שנפגע אחרי השחתת העולם במבול בשל הפחד ממבול נוסף^{כז} וממילא אי-רצון להוליד לבהלה^{כח}).

אמרנו ש”פרו ורבו” מופיע פעמיים, ברכה ומצוה, אבל בעצם יש פה דוגמה – אולי הדוגמה הכי חשובה בתורה – לכלל שלנו^{כט} שהרבה דברים בתורה מופיעים קודם כל בתהו ואחר כך מופיעים פעם שניה בתיקון. פשוט שה”פרו ורבו” הראשון הוא בחינת תהו מכך שהוא לא התקיים, הוא נשבר, מת – כל ה”פרו ורבו” הראשון, שהוא כל האנושות, נכחד במבול, הכל הלך לו. סימן שה”פרו ורבו” בפרשת בראשית, גם אם נפרש אותו כמצוה, הוא מצוה של עולם התהו (שבמקום צוותא וחיבור לה’ עלולה להגיע ל”אין צו’ אלא עבודה זרה”^ל, וד”ל). לכן צריך עוד פעם “פרו ורבו” בתיקון, שיתקיים. רואים שה’ נשבע בברית הקשת שה”פרו ורבו” שהוא מצווה בפעם השניה יתקיים – “והקמתי את

כ רש”י ועוד עה”פ בנח ע”פ כתובות ה, א.

כא ראה רש”י לבראשית יא, א.

כב רש”י שם ד, כד; שמות ב, א.

כג ראה הממד הפנימי ויגש ובכ”מ.

כד סנהדרין נו, ב.

מצוה המבוארת כאן. ידוע שגם הבעל שם טוב חשש מהגשמה ולכן אסר ללמוד קבלה על מי שלא בר-הכי, מי שיש אצלו חשש הגשמה. רק לימוד החסידות שוה לכל נפש, כי אין בו חשש של הגשמה. והנה אני לוקח בידי שלי, כביכול, "חלק אלוה", חלק מה', ומגשם אותו.

התחזקות באמונה

מתוך הפחד הזה האדם מתחזק באמונה. מה הכוונה? שבכל אופן – זה מה שה' רוצה. אני מאמין בה', אני מאמין שהוא רוצה, "אמר ונגעשה רצונו"^{כז}, שאקח את התפילין ביד ואשים אותם על הזרוע ועל הראש, אבל בשביל לעשות זאת אני צריך להתחזק באמונה לאחר שאני פוחד ממה שאני אמור לעשות. הפחד גם הוא בא מתוך השפלות שלי, מתוך ההכרה שאני בעצמי כל כך מגושם וכל כך שפל, למטה-מטה, שאני ודאי פוגם במצוה הזאת.

כל מה שהוא מדבר לגבי התחושות במצוה נכון לכל המצוות, הוא מדבר על כולן, אבל בפרט הוא מתכוון למצוה שהזכרנו קודם: הוא מתכוון לכך שיהודי בא לקיים את המצוה הראשונה הכללית של כל התורה כולה, "פרו ורבו"^{כח}. ממילא אפשר להבין אותו לעומק יותר, שדווקא כשאני בא לקיים את המצוה הזאת צריכה להיות הכרה מי אני ומה אני וכמה אני פחות בתכלית השפלות והמצוה הזו היא המצוה הכי מגושמת שיכול להיות. כשאני הולך לקיים את המצוה הזו, עם כל ה'מגושם' שלי, וגם עצם הקיום, החפצא, הכל תכלית המגושם. לכן, כשאני מכיר מי אני ואיפה אני, את הפגם שיש לי – קוראים לזה פגם הברית שלי – אני ודאי מזדעזע. אם אני ירא-שמים ורוצה באמת להיות יהודי טוב אני מזדעזע, ואף על פי כן אני מתחזק באמונה שהמעשה הזה הוא מה שה' רוצה מאתי.

מצוה הוא צריך קודם כל להכיר בשפלות שלו (שפלות היא המדה העיקרית של רבי מענדלע) ולהכיר שהמצוה היא חיבור לאלקות – זהו הגדר של מצוה, מלשון צוותא וחיבור^{כט}. יש אלקות בתוך המצוה. כל המצוות הן מצוות מעשיות^ל, כל המצוות שייכות לארץ – אין מצוות בשמים, למלאכים אין מצוות^{לב}, רק לבני אדם בארץ למטה יש מצוות, החל מהמצוה העיקרית שהיא "פרו ורבו".

רבי מענדלע אומר שההכרה במהות של המצוה, שהיא אלקות, ובכל אופן היא בתוך גשם, עם הכרת השפלות שלי והריחוק מהאלקות בתודעה שלי גורמת ליראה. כשאני הולך לקיים מצוה, מתוך התודעה הזו, אני צריך ממש לפחד להזדעזע, מכך שאני הולך לגשם, מלשון הגשמה, את האלקות. כאשר אני לוקח את התפילין ביד ושם אותם על הזרוע אני מגשם אלקות.

הוא קורא לתחושה הזו "יראת מצוה" – לפחד מהמצוה. זהו ביטוי מחודש – אנחנו מכירים יראת-שמים, יראת-חטא, יראת-בשת, אבל יראת-מצוה הוא ביטוי פחות מוכר. מה פירוש לפחד מהמצוה? לפחד מהגשמת האלקות. הגוף שלי מגושם מאד, גם העור של הבהמה של התפילין – או איזו מצוה שלא תהיה – הוא גשמי, כל "תשמישי מצוה"^{לג} הם גשמיים, ונראה שחס ושלום אני גורם להגשמה. הדבר הכי נורא ואיום הוא הגשמת אלקות^{לד}, כי הגשמת אלקות היא שרש עבודה זרה^{לה}. על מתן תורה כתוב שהיה "באימה, וביראה, וברתת ובזיע"^{לו} – בעצם, זו היראה שלא לגשם את האלקות שהתגלתה במתן תורה ("כי לא ראיתם כל תמונה"^{לז}), והיא-היא שרש יראת

כז לוח "היום יום" ח' חשוון. ובכ"מ.

כח ראה ריש קונטרס ההתפעלות ובכ"ד.

כט ראה שבת פח, ב'פס, א. ועוד.

ל מגילה כו, ב.

לא וראה מו"נ ח"א פל"ו שהגשמה חמורה מע"ז.

לב וראה דברים ד, טו"ח.

לג ברכות כב, א.

לד דברים ד, טו (וכנ"ל הערה לב).

לה ספרי פרשת שלח פ"א. ובכ"מ.

לו ההתבוננות המפורטת כאן נבארה באריכות בהקשר של מצות פו"ר בחוברת "באהלי צדיקים" שעתידה לראות אור בקרוב א"ה – ודברי תורה עשירים במקום אחד וכו'.

התבוננות בהשתלשלות הרצון

מה קורה אחרי ההתחזקות באמונה? הוא אומר שהשלב הבא, אחרי שהוא מתחזק באמונה שזהו רצון ה', הוא להתבונן שרצון ה' משתלשל ויורד מאין-סוף עד למטה-מטה. מי שלומד חסידות חב"ד יודע שגם במקור הרצון באין סוף יש

כמה דרגות: יש רצון פשוט לברוא את העולם, שנקרא הרצון הפשוט להיטיב; יש רצון עוד יותר גבוה ממנו, שנקרא רצון מוחלט; ויש משהו עוד יותר גבוה מהרצון המוחלט, שנקרא הרצון הנעלם בעצמותו ממש, בבחינת יחיד. מי שיכול להתבונן בדרך חב"ד, משיג בהתבוננות שלו את מקור הרצון העליון באור אין סוף שלפני הצמצום, על כל שלש המדרגות שאמרנו עכשיו, ואחר כך איך אותו רצון עליון משתלשל בכל העולמות.

בחסידות חב"ד יש מושג שבכל בקר צריך להתבונן בכל סדר ההשתלשלות – כך כותב אדמו"ר האמצעי¹³ – מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. המקור לכך בפרי הארץ הוא כאן, בפרשת נח – צריך להתבונן ברצון הנעלם, משם הרצון המוחלט, משם הרצון הפשוט, ואחר כך יש צמצום והמשכה של קו ואדם קדמון, אצילות, בריאה, יצירה ועשיה, עד העולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו, וכאן, במצוות, מתגלה הרצון הכי נעלם בעצמותו יתברך (והרמז: **רצון נעלם** בגימטריא **מצוות**). בכך צריך להתבונן כשבא לקיים כל מצוה, ובפרט את המצוה הזו של "פרו ורבו".

מה שהוא מתאר כאן, וקורא לו בסופו של דבר התלבשות השכינה במצוה, מופיע במפורט בספר התניא¹⁴. בכלל, "פרי הארץ" הוא יסוד

ב"פרי הארץ"
ההתבוננות
החב"דית עדיין
'מרחפת', וגם
'נותנת לי מכה' –
אחר כך, בחב"ד,
הדברים מוסברים
באופן יותר מיושב

להרבה התבוננות בדרך חב"ד, כמו שאדמו"ר הזקן כותב בפירוש שאחד מיסודות התניא הוא מאגרות רבותינו שבארץ ישראל¹⁵. רק שב"פרי הארץ" ההתבוננות החב"דית הזו עדיין 'מרחפת', וגם 'נותנת לי מכה' – אחר כך, בחב"ד, הדברים מוסברים באופן יותר מיושב, מובן יותר בשכל וגם באופן שלא 'נותן מכה' אלא מתיישב.

הימין והשמאל שבהכרה

שוב, לשלב הזה הוא קורא התבוננות שבאה לאחר השפלות והיראה וההתחזקות באמונה. גם בשביל השפלות צריכה להיות הכרה – מי שלא שם לב למה שהוא עושה 'לא מתחיל' בכלל את העבודה. ההכרה הראשונית שהוא מדבר עליה נקראת בלשון חסידות חב"ד¹⁶ התבוננות כללית. אחר כך, ההתבוננות שהוא מסביר יותר באריכות, היא כבר התבוננות פרטית בדרך חב"ד, בכל סדר השתלשלות, אבל קודם צריך התבוננות כללית – שלפעמים נקראת 'זכרון', מודעות למה שעושים – שהיא בעצם הכרה.

בתוך ההכרה יש בעצם שתי בחינות. הכרה היא דעת – בן אדם הוא בר'דעת, יהודי הוא בר'דעת. כתוב שבדעת יש שתי בחינות, עטרא דחסדים ועטרא דגבורות¹⁷. ההתבוננות הכללית, ההכרה, היא בשני דברים: הכרה שהמצוה היא אלקית והכרה שאני לא שוה שום דבר (גארנישט ווערט). ההכרה איפה אני נמצא, היא כבר השפלות שלי, ומתוכה באה התחושה שאני בא לקחת אלקות ובוודאי אני אפגום, אגשים את האלקות. בפרט במצוה הזו, של "פרו ורבו".

לט ראה בהקדמת המלקט.
מ מאמרי אדה"ז ענינים עמ' קלג (הובא בהקדמת שכינה ביניהם הערה יג). קונטרס העבודה פ"ו; הקדמת סוד ה' ליראין פרקים ד"ה.
מא זחר ח"ג רצא, א; ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.

לז וראה באורך בענין התפלה וההתבוננות פ"א.
לח אגרת הקדש ג.

רק כאשר אני מתבונן המדות שתתעוררנה מתוך ההתבוננות תהיינה מדות אמיתיות. הוא כותב שאם אני לא מתבונן – אני מאמין ומתחזק באמונה שלי, אבל בלי התבוננות – המדות שמתעוררות, שתיכף נסביר מה הן, תהיינה דמיונות שוא. כמו שכתוב גם בספר התניא^מ, שבלי דעת, התקשרות והתחברות לאלקות, כל האהבה-כאילו וההתלהבות, שאני מתלהב, הכל "אש זרה"^מ, הכל דמיונות שוא. הוא כותב כאן אותו דבר. מעבר להתבוננות, יש כאן נקודה חשובה נוסף – הוא מסביר שמדה אמיתית הוא דווקא מדה שנמשכת מעצמה, בדרך ממילא, לא לפי הרצון-ההסכמה של האדם. אם האדם מכוון למדה מסוימת, באופן מאולץ, המדה היא רק כח המדמה, דמיון שוא. דווקא קדימת היראה, שמזעזעת את האדם וגורמת לכך שהוא לא 'מנהל' את התהליך כדי להגיע להישגים של מדות כרצונו, גורמת לכך שבסופו של דבר המדה נמשכת מעצמה מתוך ההתבוננות.

אם כן, צריך התבוננות, ואחרי ההתבוננות באה האהבה האמתית, שאיננה חלק מהדמיונות. לשכל הראשון קראנו הכרה, לשכל השני, שהוא השכל של ההתבוננות הפרטית, קוראים השגה – קודם יש הכרה ומתוכה שפלות ויראה והתחזקות באמונה והשגה, ומתוך ההשגה נולדות מדות האמתיות. הוא כותב שהמדות העיקריות שנולדות מתוך ההשגה הן – לא מה שהייתי חושב, אהבה ויראה, "תרין גדפין"^מ, אלא – אהבה ושמחה. אם ההתבוננות וההשגה הן אמיתיות נולדות ממנה אהבת ה' ושמחה בעבודת ה', "שמחו צדיקים בהוי"^מ. כתוב בחב"ד^מ שה' נתן לנו מצוות בשביל שמחה, שנשמח במצוה, אבל עד שמגיעים לשמחה צריך

אם כן, העטרא דחסדים של ההכרה הראשונית היא הידיעה שהמצוה היא אלקות, אבל העטרא דגבורות של ההכרה הראשונה היא מה שמביא אותי לשפלות העצמית שלי, שאני גארנישט, אני לא שווה לקיים את המצוה הזאת – 'איפה אני ואיפה המצוה?!'. כתוב^מ שהעטרא דגבורות נקראת "שמאל דוחה" והעטרא דחסדים היא "ימין מקרבת"^מ. בהכרה שהמצוה היא אלקות – סימן שהאלקות ירדה, הצטמצמה והגיעה למצוה הזאת – יש רצון לקרב, אבל אני דוחה את עצמי, אני לא ראוי לקיים את המצוה מתוך השפלות.

היראה,

שמזעזעת את האדם וגורמת לכך שהוא לא 'מנהל' את התהליך כדי להגיע להישגים של מדות כרצונו, גורמת לכך שבסופו של דבר המדה נמשכת מעצמה

לידת מדות אמיתיות

אם כן, מה התהליך שהוא מתאר? יש הכרה. מתוך ההכרה אני מבין את השפלות של עצמי, ה"שפל באמת" שלי, ה"נקודה תחת היסוד" שלי^מ. אחר כך יראה, פחד – יראת מצוה מההגשמה שאני עושה. בסופו של דבר, מה מציל אותי מההגשמה? דווקא היראה. אחר כך באה התחזקות באמונה. אחרי ההתחזקות באמונה, שאני מאמין שזהו רצון ה', אני יכול וצריך, חייב, להתבונן ממש בדרך חב"ד, התבוננות פרטית של ירידת הרצון העליון דרך כל השתלשלות העולמות, לפני הצמצום ואחרי הצמצום הראשון, עד שמגיע מטה-מטה ומתחבר עם הגשמי. אחרי שניצלתי מההגשמה השלילית, בזכות היראה, יש כאן דווקא מעלה – חידוש שהאלקות יורדת ומופיעה גם למטה-מטה.

מב ראה גם שיעור כ"ח טבת תשע"ג הערה ב.

מג סוטה מז, א ועוד.

מד ראה בח"א של ההתנועות - נדפס לעיל.

מה סופ"ג.

מו ויקרא י, א. ובכ"מ.

מז תקו"ז (כה, ב); תניא פל"ט ואילך.

מח תהלים צז, יב.

מט ראה בביאור הרה"צ ר' הלל מפאריטש להקדמת דרך

חיים, ובכ"מ.

אפילו יותר משבע דרגות בתהליך שהוא מתאה, אבל אנחנו נצמצם לשבע כדי שנססה להקביל לשבע מדות הלב.

תכלית השכל – המדות והמעשה

יש פה, בתורה של בעל "פרי הארץ", הרבה חב"ד. הרי הוא המקור של חב"ד. אפשר אפילו לומר שהוא "השכל הנעלם" של חב"ד, המוחא סתימאה. אם אדמו"ר הזקן הוא חכמה עילאה^א רבי מענדלע ויטבסקער הוא כח המשכיל, חכמה סתימאה דאריך. בכל אופן, כמו אצל כל הצדיקים, עיקר הדגש הוא על ז"ת, על תיקון המדות של הלב, ולכן כל הענינים, גם עניני חב"ד, משתייכים ללב.

אחרי שהמגיד הסתלק והיתה מחלוקת בין התלמידים של המגיד, ממשיכי דרך הבעל שם טוב, דרך החסידות, מה עיקר העבודה – מוחין או מדות. היתה מחלוקת בין אדמו"ר הזקן לרבי שלמה מקרלין, ששניהם היו בקרבת מקום יחסית, ברייסיין, ברוסיה הלבנה, בליטא. שאלו את רבי מענדלע – 'מה העיקר?'. מתוך התורה שלו לא הבינו מה לדעתו עיקר העבודה, מוחין או מדות. כלומר, מתוך רבי מענדלע אפשר להיות בספק, כי יש שם הרבה הרבה חב"ד. בכל אופן, תמיד התכלית היא הלב. גם מי שמכיר את חב"ד – התכלית היא הלב.

בתורה הזו הוא כותב שאם יש השגה בלי קשר מידי למצוה מעשית גשמית, היא שקר – כל ההשגה, כל ההתבוננות, היא שקר אחד גדול. הוא אומר שזהו חטא דור המבול – מבול הוא ריבוי השגה בלי קשר למצוה מעשית. הניגוד לכך הוא דור הפלגה, שאצלו יש יראה חיצונית ללא כל שכל – צריכים גם את השכל וגם את המעשה, לא סגי הא בלא הא. הוא מביא מהמדרש^ב שדור המבול מכונה "עצת רשעים"

לעבור את כל השלבים הקודמים – ההכרה, השפלות, היראה, האמונה, ההתבוננות הפרטית, אחר כך האהבה, לפי הסדר שהוא כותב, ואחר כך השמחה.

אמרנו קודם שכל מצוה היא לשם הולדה, ובתוך הנפש, בחויה הפנימית, ההולדה היא של האהבה והשמחה. אם הוא כבר הגיע לשמחה, שמחה אמיתית בה', במצוה, הוא זוכה לתכלית החויה או הפנימיות הרצויה, שנקראת דבקות. דבקות היא גם דעת, ורש"י כותב^ב שדעת היא רוח הקדש. כך גם הוא כותב כאן. התכלית, אחרי הכל, שהוא מגיע מאהבה לשמחה, היא רוח הקדש, שרוח הקדש היא דבקות בה'.

ג. התהליך הפנימי בקיום המצוה התבוננות בתהליך

אם כן, יש פה תהליך מאד מפורט. כאן צריך מהכרה ראשונית להגיע לשפלות; משפלות ליראה ופחד מההגשמה – שהיא עבודה זרה, לא להפוך את המצוה לעבודה זרה ח"ו; מפחד צריך להגיע להתחזקות באמונה; אחרי ההתחזקות באמונה צריכה לבוא התבוננות בהשתלשלות מרצון ה'; ההתבוננות מולידה מדות אמיתיות – אהבה, שמחה ובסופו של דבר מביאה לדבקות אמיתית בה'.

רק התהליך עצמו הוא כבר התבוננות פרטית. ריבוי הפרטים השלבים הללו מזכיר עוד כמה תורות, גם של עוד צדיקים, כמו ה'בחינות' של רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן. אלה תורות שיש בהן הרבה הרבה שלבים, שמתארים את המציאות כמורכבת מהרבה שלבים, הרבה תחנות, הרבה מסעות.

אנחנו אוהבים לקחת מבנה ולבנות מתוכו איזה פרצוף מוכר לנו, שיעזור לנו להפנים את הדברים והתהליך שהסברנו עכשיו. אפשר למצוא

א כמבואר בכ"מ שהבעש"ט והה"מ הם כנגד שני פרצופי הכתר ואדה"ז כנגד החכמה.

ב מדרש תהלים עה"פ.

ג רש"י לשמות לא, ג.

הארץ", בתחלת הספר, שכמו שאמרנו היא בפרשה כללית.

הארכנו כאן רק כהקדמה כדי לומר שרצוי לקחת את ההשגה שכתובה כאן ב"פרי הארץ", את התהליך שהוא מתאר, ולהקביל הכל לספירות של הלב. יש כמה מהן עם הקבלה די פשוטה:

דעת מלכות גבורה: הכרה שפלות יראה

הצורך להתחיל משפלות, שהיא מדתו של רבי מענדלע עצמו, הוא המלכות – שפלות היא פנימיות המלכות^{טז}. השפלות היא יסוד המלכות (נקודת ציון בלשון הקבלה, היינו ה'ציונות' האמתית, השייכת בעצם לעלית רבי מענדלע וחסידיות לארץ ישראל), יסוד שמתחת לספירת היסוד – "השפל באמת" הזה, המנוף שתופס מלמטה-מטה^{טז}.

השפלות גופא באה מהכרה. מהי הכרה? דעת, כמו שאמרנו. דעת היא נשמת כל מדות הלב^{טז}, כל הז"א. אמרנו שהכרה זו היא על דרך התבוננות כללית, לא התבוננות שלמה – הכרה מה המצוה ומי אני. מתוך ההכרה הזו באה שפלות, שהיא מלכות.

אחר כך באה יראה גדולה – המלכות עולה לשרש של המלכות, ש"בנין המלכות מן הגבורות"^{טז}, מהיראה. יראה היא פנימיות הגבורה^{טז}, היא גם בגימטריא גבורה. פשוט שהסדר אצלנו הוא עליה ממלכות לגבורה.

הוד: התחזקות באמונה

אחר כך באה ההתחזקות באמונה שבכל אופן זהו רצון ה', הוא אמר ונעשה רצונו – זו הנחת רוח של הקב"ה, של האיין-סוף. לאיפה

ודור הפלגה נקרא "דרך חטאים"^{טז}. השגה ללא מצוה, ללא יראת ה', היא עצה-השגה של רשע שמבטל מצוות. יראה חיצונית ללא השגה והתבוננות באלקות היא חטא בלא דעת, מצב של מודעות עצמית, הרגשת אדם את עצמו ליש ודבר נפרד. הדוגמה שהוא מביא לשכל שלא קשור למעשה, החטא של דור המבול, היא שלמה המלך, שמתוך רוב ההשגה שלו, החכמה שלו, אמר ש"אני ארבה ולא אסור"^{טז} – הוא לא קיים את המצוה של ה', עבר על מצוה של ה' מתוך השגה.

שוב, הוא אומר שכל השגה שלא קשורה מיד למצוה מעשית, בגשמיות, היא שקר וחטא. אפשר לחשוב שבחב"ד אולי יש השגה לשם השגה, בלי קשר למצוה – זה לא נכון! כל ההשגה של חב"ד גם קשורה לעבודה בפועל. אפילו כשאדם עוסק בהתבוננות נטו, בהשתלשלות העולמות או בסוגיא עמוקה בחסידות, הוא מקיים מצוה – "מצוה רמה ונשגבה" של "וידעת היום"^{טז}, כמו שאדמו"ר

הזקן כותב בסוף אגרת הקדש, בקונטרס אחרון^{טז}. כל אגרת "איהו וחיהי חד בהון"^{טז}, האגרת הכי עמוקה בתניא, היא כדי לקשר את ההשגה עם קיום המצוה. לפי מה שהוא אומר התבוננות אמתית היא השגה שקשורה מיד לקיום מצוה מעשית. רק אז יש "אורות דתהו" אבל ב"כלים דתיקון"^{טז} – המצוה המעשית היא "כלים דתיקון". הדבר הזה הוא הנקודה של התורה הראשונה ב"פרי

אפשר לחשוב
שבחב"ד אולי
יש השגה לשם
השגה, בלי קשר
למצוה – זה לא
נכון!

נג תהלים א, א.

נד סנהדרין כא, ב.

נה דברים ד, לט.

נו קו"א ד "להבין מ"ש בפע"ח".

נז ע"פ הקדמת תקו"ד ג, ב. תניא, אגרת הקדש כ.

נח ראה שיחת כ"ח ניסן תשנ"א.

נט סוד ה' ליראיו ש"א פט"ז.

ס ראה באריכות בח"א – נדפס לעיל.

סא פע"ח שער הלולב פרקים ב'ג, מתקו"ז כט, א.

סב ע"ח שכי"ה דרוש ב ובכ"ד.

סג סוד ה' ליראיו ש"א פ"ח.

זקוקה כל הזמן להתחזק באמונה, וההתחזקות באמונה היא בהוד. בחסידות כשאומרים להאמין אומרים גלייבען, וכתוב בלוח "היום יום"^ע שגלייבען היינו הוד, הודיה. ההקבלה הזו הרבה יותר פשוטה מאשר לומר שאמונה היא תפארת. אמנם בהקשר של שלש מדות הצדיק אמונה היא תפארת, אבל כאן – בהקשר של התחזקות באמונה, האמונה במצוה שהיא הרצון של ה' – האמונה היא הודיה, פעולת ההוד.

תפארת: התבוננות פרטית

מה בא אחרי התחזקות באמונה? ההתבוננות הפרטית, ההשגה. שוב, קודם היתה הכרה ראשונית, אבל תכלית ההתבוננות היא אחרי ההתחזקות באמונה – ככה לפי הסדר שלו – ולאן היא שייכת? כמו שסתם הכרה היא דעת סתם השגה היא בינה, אמא, אבל כאן רוצים לקשר הכל ללב. בתוך הלב "בינה לבא"^{עא}, הבינה היא כללות הלב, וכתוב שיסוד אמא מתפשט ומסתיים בתפארת ז"א^{עב}. יסוד אמא הוא ההתבוננות, אבל איפה ממוקמת ההתבוננות הזו בלב? בספירת התפארת. אם כן, כמו שלקחנו את האמונה מהתפארת ושמונו אותה בהוד, ככה ההשגה המפורטת, ההתבוננות הפרטית מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, שייכת בלב לעצם ה"בינה לבא" שהיא ספירת התפארת – עצם הלב מתבונן, והלב הוא התפארת. כש"פרי הארץ" מתאר את ההתבוננות הוא כותב שהיא "התבוננות בגדולתו ית' וחסדיו הגדולים להיות משלח פארותיו מאין סוף ב"ה ורצון העליון וכו'" – רמז מובהק שההתבוננות בלב היא בספירת התפארת^{עג}.

בין המדות, התפארת היא מדת הרחמים^{עד}. סימן שהתבוננות אמיתית צריכה לעורר בי את

במדות הלב שייכת ההתחזקות באמונה? במכתב המפורסם שכתב אדמו"ר הזקן לנחם על הסתלקות רבי מענדלע ויטבסקער, שנדפס בתניא^{טז}, הוא כותב שברוח של הצדיק יש שלש מדות עיקריות, אהבה, יראה ואמונה. רוח היא ז"א ואבא של הרבי מסביר – בליקוטי לוי יצחק על התניא שם – שאהבה היא חסד, יראה היא גבורה והחידוש הוא שבהקשר הזה אמונה היא תפארת. אם כן, לפעמים אמונה היא תפארת. אבל כאן ההסבר הוא אחר. כאן הוא כותב שצריך להתחזק באמונה שאף על פי שאני מגושם וכו' – זהו רצון ה'. ה' רוצה ממני, השפל באמת, שאני המגושם כן אקח את התפילין הללו, שגם החפצא שלהם מגושם, שאשים אותן על הזרוע והראש שלי, וככה יתגלה רצון ה', הרצון של האיך-סוף, עד הרצון הנעלם בעצמותו ממש, למטה-מטה, תכלית הכוונה של דירה בתחתונים. צריך להתחזק באמונה הזו. איפה בכלל האדם מתחזק? מדברים הרבה על התחזקות – איפה קורה ההתחזקות? בספירות נצח והוד. הספירות נצח והוד, "תרין פלגי גופא"^{טז}, הן הספירות המוציאות לפועל – הכחות המעשיים של הנפש, הרגילים המהלכות, "מהלכים בין העמדים האלה"^{טז}. זהו המקום להתחזק.

בכל הענין הזה אנחנו רק מנסים לחוש, להבין, מה פירוש להתחזק באמונה. אם רוצים לומר זאת בשלמות צריך לומר – להתחזק באמונה ובטחון. ההתחזקות היא בנצח והוד בנפש בכלל, ובפרט התחזקות באמונה היא בספירת ההוד. ספירת ההוד היא רגל שמאל, יש בה חשש של "הודי נהפך עלי למשחית"^{טז} ו"כל היום דוה"^{טז}, ושם צריך להתחזק. על המלכות כתוב "איהי בהוד"^{טז} – המלכות של הקדושה

טד אגרת הקדש כז.

טה זהר ח"ג רלו, א; ע"ח שכ"ז פ"א.

סו זכריה ג, ז.

סז דניאל, י, ח.

סח איכה א, יג.

טט ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

ע ה' טבת.

עא הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

עב ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

עג פרדס רמונים ש"א פ"ב. ובכ"מ.

עד סוד ה' ליראיו ש"א פ"ט.

של מצוה. שתי המדות הללו, האהבה והבטחון, הולכות יחד, כי הנצח הוא הענף של החסד, המוציא לפועל של החסד. הבטחון והשמחה מוציאים לפועל את האהבה, מתוך אהבת ה' באים לשמחה של מצוה.

אנחנו מתחילים לראות תמונה שלמה, פרצוף שלם של הלב. מה חסר לנו? איזו ספירה בלב עוד לא אמרנו? יסוד, מדת ה"צדיק יסוד עולם"^{פא}. הוא כותב בתורה הזו שאחרי האהבה והשמחה זוכים לדבקות. דבקות ורוח הקדש, כאשר הדבקות היא רוח הקדש. זהו היסוד-הצדיק של היהודי. היסוד הוא גם ענף – ענף של ההתבוננות, של התפארת, "אלה תלדות יעקב יוסף"^{פב}, "גופא ובריתא חשבינן חד"^{פג}. התכלית היא להגיע לדבקות של היסוד, "ודבק באשתו"^{פד}. "אשתו" כאן היא ה"נקודה תחת היסוד".

מהלך ההתבוננות

אם כן, יש לנו התבוננות מאד יפה, של כל המדות בתורה היסודית הזו של בעל "פרי הארץ". נסביר עוד טפה את המבנה: אמרנו שהכל מתחיל מהכרה, שהיא הארת הדעת, שמאירה גם היא בתוך התפארת, בתוך הלב. אמרנו שבהכרה הזו יש עטרא דחסדים ועטרא דגבורות – הכרת האלקות של המצוה והכרת השפלות שלי, אפשר לומר השפלות התהומית שלי, הגורמת לכך שאני עלול ח"ו לגשם את האלקות של המצוה. כתוב^{פה} שמעטרא דחסדים של הדעת, מהחסדים של הדעת, נבנה פרצוף הזכר, התפארת, ומהגבורות של הדעת, נבנה פרצוף הנקבה, המלכות, כמו שאמרנו קודם ש"בנין המלכות מהגבורות" בכלל. כלומר, ההכרה שהמצוה היא אלקות היא הארה של הדעת בתפארת וההכרה של השפלות שלי

המדה הכי טבעית לי כיהודי, מדת הרחמים – מה שכל ישראל רחמנים בני רחמנים^{פה}. זהו הסימן המובהק הראשון של היהודי, הרחמים שהם פנימיות התפארת. לא תמיד הרחמים הם בגלוי, וכדי לגלות אותם מתוך ההעלם נדרשת התבוננות. זו הפעולה הראשונה של התבוננות אמתית. נאמר באופן אחר, ההתבוננות של יהודי בלב בפרטיות היא התפארת שלו, היפי שלו, היפי של היהודי. היפי של היהודי מתעורר ומתגלה כמדת הרחמים שלו.

חסד-נצח-יסוד: אהבה-שמחה-דבקות

הגענו עד ההתבוננות, שכאן היא התפארת. מה קורה אחר כך? אחרי ההתבוננות נולדו באמת, לא בדמיונות, שתי מדות עיקריות – אהבה ושמחה. פשוט שאהבה היא חסד, שלא לא היה לנו עדיין.

איפה השמחה? שמחה היא גם בינה^{פו}, אבל איפה היא בלב? יכולתי גם לחשוב בתפארת, כמו שכתוב "נתתה שמחה בלבי"^{פז}, אבל איפה עוד יותר בפרט? על תפארת כתוב "איהו בנצח"^{פח} ופנימיות הנצח היא הבטחון. כתוב "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^{פט} – למה הלב שמח? "כי בשם קדשו בטחנו". השמחה צומחת מתוך הבטחון – הבטחון בה', שה' כאן אתי והוא רוצה את מעשה המצוה, משהו מעשי שאני הולך לקיים. לכן השמחה של מצוה בלב היא בספירת הנצח – הוד הוא אמונה ונצח הוא בטחון. באמת מפורש בדא"ח^{פא} שאין שמחה כשמחת הנצחון – הראיה הכי פשוטה וברורה ששמחה היא בנצח. בקיום כל מצוה בפועל צריך להרגיש ש"דין נצח!" ולהתמלא שמחה

עה ספר החינוך מצות מבימדי-תצח.

עו סוד ה' ליראיו ש"א פ"ג.

עז תהלים ד, ח.

עח ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

עט תהלים לג, כא.

פ ראה גם ת"ח שמות ח"א רכד, ב ואילך ובכ"ד.

פא משלי י, כה.

פב בראשית לז, ב.

פג זרר ח"ג רכג, ב ובכ"מ; ע"ח של"א פ"ג.

פד בראשית ב, כד.

פה ראה ע"ח הנ"ל הערה סב דרושים ב"ג, ועוד.

ממילא האהבה השמחה שלו, החוויות הכי טובות שלו, תהיינה מצד הקדושה

"חם" הוא הגשמי. הוא ההכרה בשפלות שלי ובכך שאני הולך לגשם, ח"ו, את האלקות – מה שגורם לפחד. חם הוא השפלות והפחד ויש בו כבר את המעבר להתחזקות באמונה.

מיהו שם? השכינה, המצוה בעצמה, השכינה של המצוה, עצם האלקות שמתגלה לי בהתבוננות הפרטית שלי אחרי הפחד וההתחזקות באמונה. שם הוא גילוי האלקות במצוה, ההתבוננות הרצויה – לא התבוננות שתלושה ומנותקת מהמעשה בפועל.

אחר כך, הוא כותב, וזהו חידוש גדול מאד, שיפת הגדול – שבא בסוף לפי ההסבר שלו – הוא האהבה והשמחה. "יפת אלהים ליפת", היפי של היהודי שבסוף הוא מוליד אהבה ושמחה בלב. מתוך האהבה והשמחה בסוף הוא מגיע לדבקות בה' ורוח הקדש. שם הוא השכינה שבהתבוננות, אבל יפת הוא היפי. מה הענין של "יפת אלהים ליפת"? גם פניה לכל האנושות. כל הדבר שהסברנו הוא פניה לכל האנושות, כפי שמסבירים בשנים האחרונות שצריך לקרב את כולם וללמד תורה לכולם – והעיקר הוא שרש יפת, "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם". איך הוא שוכן? שם הוא ההתבוננות וגילוי השכינה עצמה שבמצוה ויפת הוא היפי של היהודי שחוה זאת, מה שמתעוררות אצלו אהבה ושמחה בעבודת ה' שלו.

כמו שאמרנו, זו גם קריאה לכולם – כל האומות – להכיר באמת של התורה, ושהאהבה והשמחה תהיינה קשורות לקיום מצוה אמתית, הולדה אמתית. ממילא כולם או שיתגיירו או שלפחות יתייהדו, כמו "רבים מעמי הארץ מתייהדים"¹⁹, שיתגיירו להאמין בעצמם – בינו לבין עצמו – רק בה' אחד, "הוי' אלהי ישראל"²⁰. ממילא האהבה והשמחה שלו,

היא הארה של הדעת במלכות. אחר כך מתחיל עיקר התהליך: יש כאן עליה מהשפלות, שהיא המלכות, לגבורה, שהיא היראה, ואז מעבר להתחזקות באמונה, שהיא ההוד. יראה

והתחזקות באמונה הן שתי הספירות של קו שמאל, השרש והענף שבו – הגבורה היא שרש קו שמאל בלב וההוד הוא הענף שלה. אם כן, הכל כאן מתחיל מהאמצע, התפארת והמלכות, אבל עולה מיד לשמאל, הגבורה וההוד. אחר כך הכל חוזר לתפארת, שהיא ההתבוננות, האמצע, ומתעצם חזק עם ההתבוננות האלקית שהסברנו שהיא ה"בינה לבא". רק אחר כך עובר החתן לקו ימין, מוליד את קו ימין. עיקר ההולדה של כל מצוה הוא הולדת אהבה ושמחה, שבהתבוננות שלנו הסברנו שהן החסד והנצח – השרש והענף בקו ימין. אחר כך הוא שוב חוזר לאמצע, ספירת היסוד, שהיא הדבקות.

אז הסדר הוא אמצע-שמאל-אמצע-ימין-אמצע – בצורה מאד יפהפיה, אפשר לומר, "יפת אלהים ליפת"¹⁹. ממש התבוננות שלמה. זה בדיוק מתאים לספירה בספירת העמר של ההילולא שלו, השרש שלו – תפארת, אבל בפרט חייב ללכת קודם כל לגבורה, ליראה, להתחזקות באמונה.

שם, חם ויפת

הוא חוזר ומסביר לנו מי הם שם חם ויפת של נח. נח כאן הוא מקיים המצוה הראשון, העיקרי, לכן הוא מוצא חן בעיני ה' – "אלה תולדת נח, נח איש צדיק" – והוא שמקבל מהקב"ה את הצו "פרו ורבו", שהוא כבר "פרו ורבו" של תיקון, "פרו ורבו" שמתקיים לעולם, לעד. הוא מוליד שלשה בנים. חם הוא הקטן. שם הוא האמצעי, לפי סדר התולדה. מי הבכור? יפת. מי השני? שם. השלישי הוא חם:

פז אסתר ח, יז.

פח תהלים מא, יד. ועוד.

פו בראשית ט, כז.

קודם כל צריכה להיות יראה, יראה מתוך שפלות, אבל יראה, "יראת חטאו קודמת לחכמתו" ואז "חכמתו מתקיימת", והגשמי עם יראת־ההגשמה הוא חם. אז בעצם צריך את כולם, את כל שלשת הילדים, בשביל הולדה אמיתית, הולדה שלמה.

החוויות הכי טובות שלו, תהיינה מצד הקדושה – "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם". כך הוא מסביר, שיפת הוא האהבה והשמחה בסוף, אבל ההתבוננות, גילוי האלקות, היא שם, והפחד מהגשמה שצריך להיות בהתחלה –

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בראשית־נח הן שתי פרשות כלליות – הן נוגעות לכל העולם ומופיעה בהן המצוה הכללית "פרו ורבו".
- ◆ ה"פרו ורבו" של בראשית הוא ברכה, הטבעת טבע בעולם, ומצות־תהו שלא התקיימה וה"פרו ורבו" של נח הוא מצות־תיקון שהתקיימה לדורות.
- ◆ כל מצוה בתורה היא עם תכלית של הולדה – המשכת ניצוץ קדוש בגוף המציאות.
- ◆ יראת מצוה היא הפחד של האדם מכך שבקיום המצוה הוא מגשם את האלקות.
- ◆ במצות "פרו ורבו" הכי בולטת התחושה שבפגמי שלי אני מגשם את האלקות.
- ◆ הגשמת אלקות היא הדבר הכי חמור ועל היראה ממנו הוזהרנו מסיני – "כי לא ראיתם כל תמונה".
- ◆ אדם ירא־שמים מזדעזע מהמחשבה שהוא, המגושם, יקיים מצוה – אך מתחזק שזהו רצון ה' ממנו.
- ◆ בראשית העבודה נדרשת התבוננות כללית (הכרה) ואחריה יש להגיע להתבוננות פרטית (השגה).
- ◆ ההתבוננות הכללית היא בכך שהמצוה היא אלקית ושהאדם הוא שפל.
- ◆ ההתבוננות הפרטית היא בהשתלשלות רצון ה' ממעלה־מעלה עד מטה־מטה.
- ◆ ב"פרי הארץ" מונחים היסודות המוקדמים להתבוננות החב"דית – אך עדיין באופן 'מרחף' ו'מכה'.
- ◆ כשניצלים מהגשמה שלילית – על ידי יראה ושמחה – יש במצוה מעלה של הגשמת רצון ה' בתחתונים.
- ◆ מדות אמיתיות נולדות מתוך התבוננות אמיתית ורק לאחר שהאדם הפסיק 'לנהל' את רגשותיו באופן רצוני ומעושה.
- ◆ תכלית כל השגה היא התעוררות הלב וקיום מצוות בפועל.
- ◆ מתוך הכרה (דעת, הכוללת חו"ג) במעלת המצוה ובשפלות האדם (מלכות) באים ליראת־מצוה (גבורה). אז נדרשת התחזקות באמונה (הוד) ואחריה התבוננות אמיתית (תפארת) המולידה אהבה (חסד), שמחה (נצח) ודבקות (יסוד).
- ◆ תולדות נח – מעשים טובים, שעיקרם "פרו ורבו" – הם חם המגושם (הכרת השפלות המביאה ליראה והתחזקות באמונה), שם המרומם (התבוננות ברצון ה') ויפת המגלה יפי במציאות התחתונה (אהבה, שמחה ודבקות).

פרקי אבות

פרק ד', משנה ד'

שפיל רוח

ענוה ושפלות

אכן, ענוה ושפלות אינן רק נקודות על אותו קו (סקאלה), אלא שתי מדות שונות. העניו יודע את מעלותיו הטובות, בחכמה ובמדות וכו', אלא שהוא "לא מחזיק טובה לעצמו", לא זוקף את המעלות לזכות עצמו אלא יודע שכל הטוב שבו הוא מתנה מאת ה', כמו משה רבינו שידע את מעלתו הגדולה ובכל זאת היה עניו מאד מכל האדם (בחושבו שאילו לאדם אחר היו מעלות כמו שלו הוא היה יותר ממנו). הענוה שייכת לבטול, כדברי משה "ונחננו מה", ככל שהאדם יותר קרוב אל ה', כך הוא יותר בטל ויותר עניו. לעומת זאת, השפלות נובעת מההכרה של היותי רחוק מה'. מצבי השפל מתבטא בפועל ברוב מחשבותי, דיבורי ומעשי, הרחוקים מאד ממה שצריך להיות. כדי למלא את תפקידי בעולם, עלי להיות בטל לה', "בטל רצונך בפני רצונו", ואז כל מעשי 'יזרמו' בטבע אלוקי – והנה אני רואה שהנני רחוק מאד מהבטול הרצוי! כמו שמשה רבינו הוא העניו מכל, כך הדמות המייצגת יותר מכל את מדת השפלות היא דוד המלך, שאמר "והייתי שפל בעיניו".¹

באמת, צריך ענוה ושפלות גם יחד, שתיהן משלימות זו את זו ומתכללות זו בזו בגוונים שונים. יש להכיר באופן מפוכח בשפלותי, מצד הגוף והנפש הבהמית, התודעה הבסיסית של

רְבִי לְוִיטָס אִישׁ יִבְנֶה אוֹמֵר, מָאָד מָאָד הָיִי שְׁפֵל רוּחַ, שֶׁתִּקְנֶת אֲנוּשׁ רְמָה.

הענוה והשפלות קרובות זו לזו ומוזכרות יחד פעמים רבות, וכן בפסוק "והאיש משה עניו מאד"² פירש רש"י "עניו, שפל וסבלן". אך יש להבין מה ההבדל ביניהן.

הרמב"ם פירש³: בקצה האחד נמצאת הגאווה, בקצה השני שפלות הרוח, והענוה באמצע. בתיקון המדות, בדרך כלל אין ללכת עד 'הקצה האחרון' אלא לבחור את המקום הנכון באמצע ('שביל הזהב'), אבל ממדת הגאווה צריך להתרחק עד הקצה האחרון ולהיות שפל רוח בתכלית. השפלות היא תכלית עבודת האדם בעולם הזה, "תקות אנוש רמה". זו הדרך הנכונה לעבור את העולם הזה, "עלמא דשקרא", מבלי להתפתות לדמיון כוזב של גאווה. על האדם להרגיל עצמו לומר בכל עת "אל תבואני רגל גאווה" (פסוק שצדיקים כארזי"ל וכמורנו הבעל שם טוב אמרו לפני הסתלקותם, להשמר משמץ גאווה עד הרגע האחרון). והרמז: **רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוא שפל רוח שתקות אנוש רמה = רגל פעמים גאווה. רגל גאווה = אברהם, שפל הרוח הראשון, שאמר "ואנכי עפר ואפר"**.

נערך ע"י יוסף פלאו. לפי המאמר 'פרק בעבודת ה'" בספר **לב לדעת**.

א במדבר יב, ג.

ב בפירוש המשנה כאן ובהלכות דעות פ"ב ה"ג.

ג שמואל ב' ו, כב.

את עצמי במרכז אני מכיר בהיותי חסר ונוזק בעצם, "עני אני" (כנגד המלכות, ה אחרונה בשם הוי').

תיקון הדבור

על ידי הענוה והשפלות באים לתיקון הדבור, כדברי התורה של משה רבינו ודברי התפלה של דוד המלך. "פתח פיך ויאירו דבריך", ללא זיוף וללא תערובת של ישות וגאווה.

בפרט, בארבעת החומשים הראשונים משה מתגלה כעניו מכל אדם (ככתוב בספר במדבר). אך בסוף ימיו (מ'א שבט עד ז אדר, יחידה ימים בהם זכה להארת היחידה שבנפש), התכללה בו גם מדת השפלות של דוד (כפי שבסוף ספר דברים מתברר שמה הוא מלך, "ויהי בישרון מלך"), ואז אמר את ספר דברים (משנה תורה) כאשר "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", כשיש לו-עצמו 'יראת הדבור' מפני השכינה הדוברת בו.

הדבור המתוקן הוא בסוד החשמל, חש- שותק ואחר כך מל-מדבב, שותק מתוך ענוה ושפלות ואז מדבר בגילוי הדבור האלקי בתוכו. רמז לסוד החשמל בבטוי "שפל רוח". נחשב **שפל רוח** בארבע רמות המספר: בחשבון רגיל = 624. במילוי **שין פא למד ריש וו חית** = 1455. במילוי המילוי **שין יוד נון פא אלף למד מס דלת ריש יוד שין וו חית יוד תיו** = 3034. במספר קדמי = 2447. הכל יחד = 7560 = 20 פעמים **חשמל** = ד פעמים 1890, **חשמל** 'פנים ואחור' (**ח, חש, חשמ, חשמל, שמל, מל, ל**), זהו הערך הממוצע של ארבע הרמות.

ד תהלים כה, טו; פח, טו.

ה'אני' הרואה עצמו במרכז. ויש להכיר במעלת הנפש האלוקית שבי, ולדעת את מעלותי, מתוך ענוה והתבטלות לה'.

התכללות המדות

מהתכללות הענוה והשפלות זו בזו, מתברר שיש ארבע מדרגות עיקריות: בטול, ענוה, הכנעה, שפלות (המכוונות כנגד ארבע אותיות שם הוי'). בטול: ככל שאדם מודע יותר לנוכחות ה', כך הוא בטל במציאות, אינו מרגיש עצמו למציאות כלל אלא בטל כלפי האין האלוקי, "ונחנו מה". זוהי 'ענוה שבענוה', משה שבמשה (שייך לדרגת **החכמה, כח מה**, כנגד אות י בשם הוי').

ענוה: סתם ענוה, בדרך כלל, היא 'שפלות שבענוה' (התכללות מדת השפלות של דוד במדת הבטול של משה), המתבטאת בהכרה פנימית שהתכלית אינה בעצם הבטול (כלפי מעלה) אלא בהשפעה והתמסרות לזולת (כלפי מטה) מתוך אהבת ישראל ומסירות נפש (שייך לאות ה בשם הוי', "משה זכה לבינה").

הכנעה: הבטול שבשפלות היינו מדת ההכנעה. ההכנעה כלפי ה' היא בקבלת עול מלכות שמים, מתוך הודאה פנימית לאמת ה' המתבטאת בתורתו (אמת שאני חש רחוק ממנה אך מודה לה' בהכנעה). ההכנעה היא יסוד תקון המדות (כנגד אות ו בשם הוי').

שפלות: עצם השפלות, שפלות שבשפלות, היא התחושה הקיומית של היותי שפל-נמוך מצד עצמי, ומתוך כך שואף לעלות מעלה-מעלה (כמו שמדת השפלות של דוד, באמרו "והייתי שפל בעיני", היתה בהקשר להעלאת ארון ה', העליה ממטה למעלה). זוהי התחושה הקיומית המתוקנת של עצם ה'אני', כאשר במקום לשים

קול שמחה

פרשת אמר

שבת ומועד

שבת. שבת היא "קביעה וקיימא", ה' עצמו שבת בשבת והוא "מקדש השבת", והמועדים נקבעים ע"י ישראל, "מקדש ישראל והזמנים", "ישראל דקדשינהו לזמנים" – אך ישראל מקדשים את הזמנים בכח קדושת השבת! והנה "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים" – שתי שבתות הן גאולה שלמה וחיבור השבת והמועד הוא חצי גאולה. וכן המועדים מוקפים בשבת, שבת בתחילת פרשת המועדות ושבת בפרשת לחם הפנים אחריה – שתי השבתות המקיפות הן גאולה שלמה.

כל יום חג

יחוד אבא ואמא, שבת ומועד, היינו הארת עולם האצילות האלקי (שבת) בעולם הבריאה (בינה, יום טוב). מועד הוא התאספות והתוועדות יחד, עצם ההתוועדות שייך לאמא-בינה (האוספת את בניה בביתה ותחת כנפיה), ובתוך ההתוועדות יש הארת החכמה, "הוי' בחכמה". כשם שבחג יש את הארת השבת, כך צריכה להיות הארת השבת בכל יום ויום, כל יום חג (בחנינת תלמיד חכם הנקרא שבת), וכל חג הוא חצי גאולה. זהו "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתוך" – בכל ששת הימים יש הארת השבת, וכך כל המלאכה "תעשה" בדרך ממילא. גם בפסוק זה עצמו מפרשים²

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי. יְשׁוּעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שִׁבְתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שִׁבְתָּ הוּא לָהּ כָּל מוֹשְׁבֵיכֶם.¹

החידושי הר"ם זצ"ל אמר בשם הרבי רבי בונם זצ"ל, למה נאמרה שבת אצל המועדות. ואמר שיש בזה סוד גדול ומי שיגלה זה הסוד יביא חצי גאולה. הסוד הוא חיבור השבת והמועד. בכללות, שבת היא בחינת 'מוחין דאבא', חכמה, ויום טוב הוא 'מוחין דאמא', בינה. שבת קדש היא קדש בעצם, חכמה, ויום טוב הוא "מקרא קדש" דהיינו שהקדש-החכמה מוזמן (קרוא) אל היום. חיבור הקדושות בשלמות הוא על ידי עבודתנו ביו"ט, בתפלה ובמעשים, ובכך אנו קוראים-מזמנים את הקדש, מאירים את אור החכמה בבינה. והרמו בפסוק החותם את פרשת המועדות "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל": "את מועדי הוי'" ר"ת **אמי**, "אל בני ישראל" ר"ת **אבי** (**אבי אמי** = **אדם חוה**, האב והאם הראשונים).

והוסיף ה'לב שמחה': זה פירוש "מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש", על ידי עבודתכם במועד, אזי "אלה הם מועדי", נמשכת קדושת שבת במועד, שכל המועדים נמשכין שבת'דיג [שְׁבִתֵי יָמִים] שגם מהמועדים נעשים

נערך ע"י יוסף פלאי, מהתוועדות שבת אחריקדושים תשפ"ג, לימוד בספר קול מבשר.

א ויקרא כג, ב'ג.

ב גור אריה. וראה מהרש"א יומא ב, א.

אך התכלית היא הארת השבת בתוך המועד, הארת הבטול והענג בתוך השמחה, הארת האין בתוך היש (בטול במציאות בתוך בטול היש), הקדושה בטהרה. למשל: כאשר אדם בחתונה, שמח ומשמח בשיא ההתפשטות וההתגלות, ותוך כדי כך יש בו גם ענג פנימי. החיצונית אינה במקום הפנימיות אלא יש ביניהן יחוד, "חכם בבניה".

והנה יחוד אבא ואמא קיים בשתי דרגות. יש יחוד "ישראל סבא ותבונה", שבכללות שייך לאמא, "חכם בבניה". ויש יחוד "אבא ואמא עילאין", שבכללות שייך לאבא, "הבן בחכמה". הארת השבת במועד, הסוד הגדול שמביא חצי גאולה, הוא יחוד ישראל סבא ותבונה. אך כשם שיש הארת השבת בתוך המועד, כך יש התכללות המועד בשבת, יחוד עליון של אבא ואמא עילאין, כאשר השמחה נכללת בתענוג, ככתוב בירושלמי "ביום שמחתכם אלה השבתות" (הירושלמי הוא מוחין דאבא). בשבת יש הארת היש בתוך האין, כאשר גם בדרגה של 'בטול במציאות' מתקיים היש עצמו באופן מופלא של נשיאת הפכים. כך נראית 'שבת חסידית' אמתית, בה יכולה להתקיים התוועדות (או 'טיש') שמחה, בחינת מועד, אך באמת השמחה בטלה בתוך הענג השבתי.

"חכם בבניה" היינו לראות את הנשמע, "וכל העם ראים את הקולת", ככתוב שאת כל מה שאדם לומד (הלימוד עצמו הוא שמיעה, גם בקריאה בספר) צריך לצייר לעצמו מול העינים, כמו המחשה של סיפור טוב. "הבן בחכמה" היינו לשמוע את הנדאה, שעניינו לקלוט את מה שרואים בחוש של שמיעה פנימית (דערהערן) בלשון החסידות), כמו לקלוט את המסדר המגיע אלי מתוך האירועים שאני רואה בהשגחה פרטית.

"ששת ימים תעשה מלאכה" היינו ששה ימים טובים (שני ימי פסח, שבועות, ראש השנה, סוכות ושמיני עצרת), בהם מתרת מלאכת אוכל נפש, "וביום השביעי שבת שבתון" הוא יום הכיפורים. השבת היא אצילות (חכמה, י שבשם); החג הוא בריאה (בינה, ה); ששת ימי החול הם ביצירה (מדות, ו) – וצריך שהאצילות תאיר גם בעולמות התחתונים, עד לעולם העשיה התחתון. במיוחד, הארת השבת היא בתפלות ובמצוות בימי החול – כל מצוה היא חג (ואחרי שהנחנו תפילין היום ראוי לשמוח ולעשות 'לחיים'). ימי החול עצמם נחלקים לימים ולילות, "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", הימים ביצירה והלילות בעשיה (מלכות, ה אחרונה. לילה הוא בחינת מלכות, ובו צריך שמירה ממוזיקים וחרון אף, "אף עשיתיו" של עולם העשיה שהקליפות הרבות סובבות אותו), וכך בכל "יום אחד" יש יחוד ויה, יום ולילה, לקיים "בכל דרכיך דעהו" (דע, יחד, ה'ז).

ענג ושמחה

שבת ומועד הם ענג ושמחה, מוחין דאבא ומוחין דאמא. "וקראת לשבת ענג", הארת החכמה באופן פנימי ושקט, 'אור המאיר לעצמו', מתוך בטול (פנימיות החכמה). ואילו ביום טוב המצוה לשמוח בהתפשטות והתגלות, "אין שמחה אלא בבשר ויין", ולהזמין אורחים ועניים ב'אור המאיר לזולתו'. שמחה היא פנימיות הבינה, "אם הבנים שמחה". במוחין דאבא יש 'בטול במציאות', תחושת אין, "החכמה מאין תמצא", ובמוחין דאמא 'בטול היש'. ועוד, אבא ואמא הם קדוש וטהור – שבת היא קדש ומועד טהור ("חייב אדם לטהר עצמו ברגל"), כמו המושג "לב טהור" שפירושו לב שמח, וכן "שמחה בטהרתה".

מלכות ישראל

תיקון המדינה

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך

תנועת **דרך חיים**

בס"ד ה' אייר תשפ"ג

התיקון האמיתי

קריאה מאת הרב יצחק גינזבורג שליט"א
למשתתפי הפגנת המיליון בירושלים ת"ז

תיקון מערכת המשפט הוא חלק עיקרי בתיקון המדינה היהודית, כפי שאנו מתפללים שלש פעמים ביום "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה והסר ממנו יגון ואנחה".
על נציגי הציבור בכנסת ובממשלה לפעול בתוקף לבטל את השלטון שבג"ץ נטל לעצמו שלא כדין, כאשר הוא פוגע שוב ושוב בטובת העם היהודי בארצו.
הרפורמה המתוכננת היא תיקון הכרחי של עוול, "סור מרע" לבטל את הכפייה של הממסד המשפטי המכריח את העם לנהוג לפי ערכים זרים ושליליים.
אך זהו צעד ראשוני בלבד. "סור מרע ועשה טוב"! המאמץ העיקרי צריך להיות בצד החיובי והטוב, לטפח, לבנות ולהגשים את החזון היהודי השלם.
המשפט העברי הוא החזון שלנו: מאברהם אבינו אשר צוה "לעשות צדקה ומשפט", דרך התורה שקבלנו בהר סיני, דוד המלך שעשה "משפט וצדקה לכל עמו", ועד מלך המשיח "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים".
המשפט העברי לא שייך לימין ולא לשמאל. הוא האמצע האמיתי. כאשר נגלה את האמת והיופי שבו, את החסד ואת הרחמים שהוא מביא לכל – כל העם ירצה אותו, וכאשר ננהיג אותו במדינת היהודים נהפוך להיות אור לגוים!

מוגש ע"י תנועת 'דרך חיים'

לקריאה נוספת:

הסיפור החסידי

ה'דגל מחנה אפרים' | לכבוד מי זה?

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, נולד במעז'יבוז' בשנת תק"ב (או תק"ח) לרבי יחיאל-מיכל אשכנזי ואדל, בתו של הבעש"ט. סבו הבעל שם טוב, באיגרת לגיסו רבי גרשון מקיטוב משנת תקי"ג לערך, מכנה אותו: "עילוי גדול בתכלית הלימוד". לאחר פטירת סבו, למד אצל תלמידיו: המגיד ממעזריטש, רבי זאב וולף קיציס, ובעיקר אצל בעל ה'תולדות יעקב יוסף'. עם זאת, הוא עצמו קיבל גם ישירות מתורת סבו ואף מצטט בספרו אמירות ששמע מפיו. כיהן כרב ומגיד בסדילקוב, והנהיג עדה קטנה יחסית – כרכו בעל ה'תולדות' כחו היה גדול בעיקר בכתיבה ובדרשה. בשנת תקמ"ח לערך שב רבי משה חיים אפרים לעיירת הולדתו מעז'יבוז', ומשום שאחיו רבי ברוך כיהן שם כאדמו"ר פנה הוא להתפלל בבית מדרשו של סבו הבעש"ט, ואף הוא קיבל את חסידיו בעיר. קשר הידידות בין האחים היה הדוק מאוד, אף על פי ששניהם כיהנו בכתר האדמו"רות בעיר אחת. ב"ז באייר, ערב ל"ג בעומר שנת תק"ס, נפטר רבי אפרים ונקבר באוהל סבו במעז'יבוז'.

הפגישה בין האחים הקדושים, רבי משה חיים ורבי ברוך, מדגישה היטב את השוני ביניהם:

בעל ה'דגל' שייך לצד הימין של זקנו הבעל שם טוב, צד החסד והאהבה, ואילו רבי ברוך שייך לצד שמאל של הבעל שם טוב, מדת הגבורה. אף הגימטריא של שמותם מרמזת על כך: **משה חיים אפרים** עולה **אברהם אברהם אברהם**, היינו ש'אברהם', איש החסד, הוא ממוצע שלשת שמותיו, ואילו **ברוך** עולה בגימטריא **כיצחק**, איש הגבורה.

בהתאם לכך, רבי משה חיים אפרים בלט בענווה ובשפלות שלו (תכונות השייכות גם הן לאברהם, שהתבטא "ואנכי עפר ואפר"), ורבי ברוך נודע בקפדנותו ובמלחמתו נגד כל המתנגד לקדושה ולחסידות. כך חיו האחים גם במצב כלכלי שונה לגמרי – רבי ברוך היה בבחינת "הרוצה להעשיר יצפין" ואחיו בבחינת "הרוצה להחכים ידרים" (כשהצפון שייך לשמאל כנודע, ואילו הדרום מכונה בתורה "ימין").

בהיות הרה"ק ר' משה חיים אפרים [בן בתו של הבעש"ט ז"ל] מגיד מישרים בעיר סדילקוב, היה לו שונא שהציק לו למאוד ומרר את חייו, עד שנחלה ונפל למשכב. אחיו, הרבי ר' ברוך ממעז'יבוז', בא לבקרו, והצדיק שפך לפני אחיו את לבו.

ר' ברוך שהיה בטבעו קפדן, אמר: "התפלל עליו שיענש ממרומים!" על זה ענהו ר' משה חיים אפרים: "איך יוכל לעלות על דעתך לנקום ביהודי ולנטור לו איבה? הלוא התורה אמרה 'לא תקום ולא תטור'?" ר' ברוך השיבו: "הלא תלמיד חכם אתה ורבותינו אמרו 'כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם'. ואם על כבודך אתה מוחל, איך אינך חס על כבוד התורה?" אך ר' משה חיים אפרים אמר בתמימות: "אמנם גם אני חשבת כך. אך בכל פעם שהחלטתי לבקש עליו עונש מן השמים, הרגשתי שלא על כבוד התורה אני חס אלא על כבוד עצמי, ומיד פסקתי מלהתפלל על זה".

[מתוך 'זכרונם לברכה']

נערך ע"י יהודה הס.

מכספס". אמר לו בעל ה'דגל': "אתה נוסע בעיירות
ופמוטיך בבית, ואני מבכר לשבת בבית ושיהיו
פמוטי בעיירות..."

ונסיים ברמז נוסף, המלמד על מעלתו
של הצדיק: **משה חיים אפרים** עולה "**בצלמנו**
כדמותנו". מכך ניתן ללמוד כי הצדיק העניו, הוא
התגלמות הרצון העליון בבריאת אדם הראשון
— כפי שממליצים על רבי שמעון בר יוחאי,
שיום פטירתו חל למחרת זה של בעל ה'דגל':
"נעשה אדם נאמר בעבורך!"

על כך מסופר, כי פעם ביקר רבי ברוך אצל
בעל ה'דגל' בשבת קודש, ונחרד לראות את גודל
עניותו: המפה הפרוסה על השלחן היתה כמין
שק, והפמוטות עשויות חמר. שאל אותו: "עד
כדי כך?! אפילו פמוטי כסף אין לך?!" ענה כנגדו
'בעל ה'דגל': "ואתה יש לך פמוטי כסף?!" אמר
לו הרבי ממעזיבוז: "הן". שאל אותו: "ואיך היה
לך כסף לקנות פמוטות יקרים כאלה?" אמר לו
הרבי ממעזיבוז: "אני נוסע בין הכפרים והעיירות
לפעול ישועות לבני ישראל, והמה מהגנים אותי

ניגון

534 | כ"ג אדר א' תשפ"ב

5

9

13

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שליחות בחיים ביהודה ושומרון

ב"ה זכיתי להוולד ולגדול בשומרון וגם את חיי הבוגרים בניתי כאן והכל מתוך תחושה של שליחות ושמחה, בלי פחד מהסכנות שכביכול קיימות באזור. ובכל זאת – לאחרונה, לאור המציאות הכאובה של דם יהודי שנשפך כמים ולאור נסיונות הרצח הבלתי פוסקים שלא נענים מפאת מדיניות "בטחונית" מעוותת מהיסוד – עולה אצלי השאלה, כיצד אנו בוחרים לחיות כאן בסיכון מסוים, תחת שלטון שבוחר להפקיר אותנו? האם באמת הצר שווה בנוק המלך? אני מרגישה שאני צריכה להבהיר ולדייק לעצמי מהי השליחות שלנו כאן.

מענה:

כל מי שמתנדב לטובת עם ישראל, במסירת נפש, ובוחר לגור ולפעול בהתנחלות [ועוסק בקירוב לבבות לתורה ולחסידות], הוא החלוץ ההולך לפני העם ובזכותו תבוא הגאולה במהרה בימינו.

כמובן, העיקר הוא להתמסר לקירוב לבבות (כנ"ל) שזו השליחות של כל אחד ואחת מאתנו, כל אחד במקום ששם יכול לפעול ביותר (וכפי שדובר לפני שנים רבות שהישוב יצהר הוא תכלית בפני עצמה, בפרט בהיותו גרעין שכם, וגם חממה להכין בנים בנות וזוגות לשליחות בכל הארץ ובכל העולם...). ברכה שתבשרי בשורות טובות בכל ושתתברכו בכל טוב סלה בטוב הנראה והנגלה!

יתרון דוד המלך על שאול המלך

בשיעור תנ"ך אצלנו בבית חב"ד בדרמסאלה לימדנו על המעבר ממלכות שאול למלכות דוד ואחת המשתתפות טענה שאינה מבינה את היתרון שבדוד לעומת שאול. מתוך כך, היא טענה שהקב"ה היה כביכול 'לא הוגן' בכך שהעביר את המלכות משאול המלך. ניסיון להסביר לה על מעלתו של בעל התשובה ועל תכונת השפלות של דוד המלך שבגינה זכה למלוכה וב"ה היה נראה שזה יישב קצת

את דעתה וגם עורר דיון ער עם כל שאר המשתתפים. האם הכיוון שהצענו נכון? כיצד היה ראוי לענות על השאלה הזו?

מענה:

כפי שהסברתם, המעלה של דוד ביחס לשאול היא שדוד מכיר כל הזמן בשפלותו, "ואנכי תולעת ולא איש גו'", "והייתי שפל בעיני גו'". והוא "מודה ועזב [שעל כן] ירחם" – ממשיך עליו ועל עם ישראל את מדת הרחמים – מעלת בעל התשובה על הצדיק.

צריך גם לציין שדווקא מתוך שפלותו, דוד המלך מאד מאד שמח בעבודת ה' שלו, בפרט כאשר זוכה להעלות את ארון הקדש לירושלים. שאיפתו של דוד, מעומק לבו, היא לעשות מכן לשבתו יתברך, "אחת שאלתי גו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי גו'", ועל כן בית המקדש נקרא על שמו ("ראה ביתך דוד"), על אף שרק בנו שלמה זכה לבנותו.

כל טוב סלה וד"ש חם לכל היהודים המתוקים המגיעים לשם!

הואילך בפתח ילך פֶּטַח

בִּוְדָאי אֶת הַמַּלִּים הַמְדַפְּסוֹת בְּאוֹתֵיזוֹת קְטִינִטְנוֹת בְּצִמּוּד לְסִפְרָה הַיּוֹמִית. בְּכָל שָׁבוּעַ 'מִפְּכָבֵת' מְדָה אַחַת – חֹסֵד, גְּבוּרָה, תַּפְאֲרֵת, נְצַח, הוֹד, יְסוּד, מַלְכוּת. יוֹתֵר מִכֵּן, גַּם בְּכָל יוֹם מִימֵי אוֹתוֹ שָׁבוּעַ 'מִפְּכָבֵת' מְדָה אַחֶרֶת.

אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן: הַמְדָּה שֶׁל אוֹתוֹ שָׁבוּעַ הַיָּא 'שֵׁם הַמְשַׁפָּחָה', וְאֵלוֹ הַמְדָּה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם בְּשָׁבוּעַ הַיָּא 'שְׁמוֹ הַפְּרָטִי'. לְמַשָּׁל, 'חֹסֵד שֶׁבְּנִצַּח' הוּא הַיֵּלֵד 'חֹסֵד' לְבֵית מְשַׁפַּחַת 'נְצַח'; 'נְצַח שֶׁבְּהוֹד' הוּא הַיֵּלֵד 'נְצַח' לְבֵית מְשַׁפַּחַת 'הוֹד'. זוֹהִי הַתְּחֵלֶת הַסֵּפֶר שֶׁל הַסִּפְרָה שְׁלֵנוּ...

לְפִי זֶה יוֹצֵא, שֶׁבְּשָׁבוּעַ הָאֶחָדוֹן שֶׁחָלַף, בּוֹ הַשְּׁלֵמֵנוּ בְּסִפְרֵת הָעֵמֶר אֶת מְנִיַּת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ הָרְבִיעִי, עֵסְקֵנוּ בְּ'מְשַׁפַּחַת הַנְּצַח'. בְּכָל יוֹם מִימֵי הַשָּׁבוּעַ הַתְּמַקְדְּנוּ בְּ'יֵלֵד' אַחֵר מִיֵּלְדֵי הַמְשַׁפָּחָה – חֹסֵד שֶׁבְּנִצַּח, גְּבוּרָה שֶׁבְּנִצַּח, תַּפְאֲרֵת שֶׁבְּנִצַּח וְכו'. בְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ כָּבֵר הַתְּחֵלְנוּ לְעֵסֵק בְּ'מְשַׁפַּחַת הַהוֹד' וּבְתַקוּן שְׁבַעַת יְלָדֶיהָ – מִחֹסֵד שֶׁבְּהוֹד וְעַד מַלְכוּת שֶׁבְּהוֹד.

שְׁלוֹם יְלָדִים!

נְכוֹן שְׂאֵתֶם אוֹהֲבִים לְסֵפֶר? לֹא יוֹדַע מָה אֵתְכֶם, אֲצַלִּי זֶה אַחַד הַתְּחִבִּיבִים. לְסֵפֶר מְכוֹנֵיזוֹת, לְסֵפֶר גְּשָׁרִים בְּנִסְיָה, סֵתֶם לְסֵפֶר כַּמָּה קְלָפִים כָּבֵר צְבִרְתִּי. כְּשֶׁאֲנִי סוֹפֵר אֲנִי מַתִּיחֵס לְכָל אַחַד מֵהַפְּרִיטִים הַנִּסְפָּרִים, וְכָכָל שֶׁהִדְבָּר אוֹתוֹ אֲנִי סוֹפֵר חָשׁוּב לִי יוֹתֵר כֵּן מִקְבֵּלַת הַסִּפְרָה שְׁלִי מִשְׁמַעוֹת גְּדוּלָּה יוֹתֵר.

אִז אֵתֶם בְּטַח מְנַחֲשִׁים שְׂאֲנִי הוֹלֵךְ לְדַבֵּר אֵתְכֶם הַיּוֹם עַל הַסִּפְרָה שְׁלֵנוּ – סִפְרֵת הָעֵמֶר!

פֶּטַח לְפֶטַח

"...שֶׁבְּזִכּוֹת סִפְרֵת הָעֵמֶר שֶׁסִּפְרְתִי הַיּוֹם, יִתְקַן מָה שֶׁפְּגַמְתִּי בְּסִפְרָה חֹסֵד שֶׁבְּנִצַּח... נְצַח שֶׁבְּנִצַּח... חֹסֵד שֶׁבְּהוֹד... הוֹד שֶׁבְּהוֹד...". אֵלוֹ מַלּוֹת הַתְּפִלָּה, הַבָּאָה מִיָּד לְאַחֵר שְׂאֲנוּ מוֹנִים בְּבִרְכָּה אֶת הַיּוֹם שֶׁבְּסִפְרָה. מִכֵּר? גַּם מִי שֶׁעֲדִין אֵינּוּ נוֹהֵג לוֹמַר תְּפִלָּה זוֹ, מִכִּיר לַע"נ חִיה שְׂרָה בַּת ר' מִשָּׁה ע"ה נִכְתַּב ע"י הַרְבֵּ שִׁילָה אוֹפֵן.

נשמע מסבך? אולי בהתחלה... לא נורא, תתאזרו בסבלנות...

דְּבָרֵינוּ וְדִבְרוֹת

התאספנו בסניף כדי לקבל את המשימה השבועית. אתם יודעים איך זה: בהתחלה המדריך מקריא ספור וכלם מרתקים, אחר כך מעלה לדיון נושא מתוך הספור ואז מתחיל ופוח סוער. בסוף עוברים 'למעשה', מקבלים פקדת מבצע ויוצאים לדרך. לפעמים זה אסוף מצרכים עבור משפחות נזקקות, לפעמים בקור במחלקת ילדים בבית הרפואה, ולפעמים אנו פושטים על התחנה המרכזית ומחלקים חמרי הסברה של דברי תורה וחסידות לעוברים ולשבים. כמובן, לפני היציאה מחלק אותנו המדריך לקבוצות וממנה בכל אחת מהן את האחראי. באחריותו לחלק בין הילדים את הציוד ולדאג שייחזר שלם, לקבע מי עושה כל דבר, לפתד בעיות שצצות בשטח ובסופו של מבצע לדון על ההצלחות.

בדרך כלל, את הרגע הראשון הייתי מגדיר כרגע ההדלקה. יש משימה וכלם רוצים 'להסתער' עליה ובאותו הרגע הכל ברור. אבל כשמתחילים לרדת לשטח מתחילות לצוץ הבעיות. אני לא מדבר על גשם שמתחיל לרדת או בעיות מהסוג הזה. למי אכפת קצת להרטב? אני מדבר על קשיים יותר רציניים. לדגמא, פעם אחת עצר אותנו

איש מבגר בכניסה לתחנה המרכזית, חסם את המעבר בגופו ובקול עבה וסמכותי הוא אמר לנו: "ילדים, אין אשור לחלקת חמר במתחם התחנה".

שמתי לב שבשלב הזה, מתחלקים הילדים אצלנו לשני סוגים. כמובן, על יאוש וחזרה לאחור אין מה לדבר. מבצע הוא מבצע. אין אשור לכניעה... ובכל זאת, יש דרכים שונות להתמודדות. יש כאלו שהולכים ישר, 'דור'. יש מטרה, צריך להשלים אותה וישוים קשי לא יכול לעצר אותנו ולעמד בדרךנו. מושיקו הוא מנהיג שקדן מהחמר הזה. לא האמנתי למה שראיתי. מושיקו געמד מול אותו האיש החסון, מתח את גופו במין סמכותיות כזו, חיך לעברו חיוך רחב תוך שהוא טופח לאיש על שכמו: "אה, אחי, מה העניינים? אתה כנראה לא סגור על עצמך". ובקריצה הוא מוסיף: "לא שמעת שיש לנו אשור מיחד לימי הקורונה?". "ובכלל", מוסיף מושיקו ושולף מהפיס 'פסק זמן' מרשרש, "'שהכל' כבר עשית?". לא חושב שהיה מעולם אשור כזה, אבל מה שבטוח הוא, שחוש ההומור שלו יחד עם הנחרצות עשו את שלהם. האיש נמס ופתח לנו את המעבר.

אבל לא כלם כמו מושיקו. לדגמא אהרל'ה. הוא חדור במטרה לא פחות ממושיקו, אבל הסגנון שלו שונה מאוד. הוא טפוס מפנם ושקט, אבל איך אומרים? מים שקטים חודרים עמק.

לעמת זאת, מי שחדור במדת ההוד יודע איך לא לפל ולא להתיאש גם כִּאֲשֶׁר יש קשיים והעסק לא עובד כפי שתכננתי מראש. גם אצלו הרגש בלב הוא בטחון חזק בה', אלא שזהו בטחון מסוג אחר. זהו בטחון שִׁמְאֹפֶשֶׁר לי להמשיך ולדבק במטרה. מנין לי הכח לנהג כן? כי יש לי **תמימות** – אמונה תמימה בה'. הרי ה' חושב שפך עלי לפעל, וממילא הוא יכול לפתור את כל הבעיות שִׁצְצוּ. אז למה שִׁאֲעֹזב את המְשִׁמָּה שלי?

לבטחון הראשון קוראים בחסידות **בטחון פעיל**, והוא שיך לאלו שיוצאים לקרב ומנצחים בו. לבטחון השני קוראים בחסידות **בטחון סביל**, והוא שיך לאלו שיוצאים לקרב ולא מוכנים להכנע בשום שלב, גם כאשר לכלם נראה כי המצב אבוד. "אין שום יאוש בעולם כלל!"

שנזכר לבטחון פעיל ולתמימות גמורה בה'!

שבת שלום ומברך!

5'

אני משער שאם הקבוצה שלו הייתה נתקלת באותו גבר חסון, אהרל'ה היתה נעמד וממתין מחוץ לשער ומחכה עד שהאשור היה מגיע, וכמו שאני מכיר אותו – הוא היה מגיע. יש לו עקשנות ודבקות במטרה, כך ששום דבר לא יזיז אותו. גם אם כל הילדים יתחילו לרטן ולטען שחבל על הזמן ואין שום סכוי הוא לא יותר. איך אמרנו? משימה היא משימה.

כִּבְטָחוֹן וּבְתִאֲמוֹת

אם שמתם לב, בהשגחה פרטית, שמות הילדים מושיקו ואהרל'ה ממש מתאימים לאפי שלהם. משה רבינו ואהרן הכהן הם שני הרועים הקשורים לשתי הספירות שאנו מונים בשבועות הללו – **ספירת הנצח וספירת ההוד**. הנצח הוא הרגש שמניע אותי להעז, להיות 'ראש גדול', לדחף את הענגנים. אם קבלתי משימה לבצע, והמשימה הזו נכונה ואמתית – היא תבצע ויהי מה. ה' נתן ויתן לי כח להצליח בה. מנין לי? כי יש לי **בטחון** גמור בה'.

אתה תקיים מצוה!?

החסידות מדגישה את הרגשת רוממות המצוות כחיבור עם ה' וגם את עבודת האדם להכיר את שפלותו. מי שמקיים את שני הדברים עלול להגיע ל'התנגשות' – כיצד האדם, הנמוך, הפגום והמגושם, מעז לגשת לקיום המצוה הקדושה?! כיצד אטביע ואגשם בחומריות שלי ובחומריות העולם בכלל את קדושת האלקות שיש במצוות?! תחושה זו בולטת במיוחד במצווה הראשונה בתורה – הורדת נשמה קדושה לעולם על ידי מעשה ש'מציף' את כל התאוות המגושמות שלנו. כיצד, אם כן, ניתן לגשת למצוה?

היראה הקיומית היא רק פתח לתהליך נפשי שלם שבונה יחס נכון ואמתית לקיום המצוות – החל מהתחזקות באמונה שה' רוצה שאקיים את המצוה, דרך התבוננות בגילוי רצונו הנעלם דווקא בארץ התחתונה, עד לקיום המצוה באהבה, שמחה ודבקות.

בתורת הרב גינזבורג ישנו יחס מיוחד ל"מרא דארעא ישראל", רבי מנחם מענדל מויטבסק, שמדמותו ותורתו עלינו לשאוב השראה בבנין עבודת ה' חסידית המותאמת במיוחד לארץ ישראל. הוא מפענח באופן שיטתי את התורות העמוקות והקשות-להבנה שלו ומסביר מה העבודה הנגזרת מהן בדורנו. השיעור המרכזי בחוברת השבוע עוסק בתורה הראשונה ב"פרי הארץ", המלמדת כיצד עלינו לקיים מצוות בארץ התחתונה וקושר את הכל לתודעה הנכונה של החיים בארץ ישראל.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר